

Tajvansko pitanje u suvremenim američko-kineskim odnosima

Kolić, Kristijan

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:449985>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Kristijan Kolić

Tajvansko pitanje u suvremenim američko-kineskim odnosima

Diplomski rad

Zagreb, srpanj 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Tajvansko pitanje u suvremenim američko-kineskim odnosima

Diplomski rad

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Dana Luša

Student: Kristijan Kolić

Zagreb, srpanj 2020.

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Tajvansko pitanje u suvremenim američko-kineskim odnosima“, koji sam predao na ocjenu mentorici doc.dr.sc. Đani Luši, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Kristijan Kolić

Sadržaj

Sažetak.....	5
1. Uvod.....	1
1.1 Ciljevi istraživanja.....	2
1.2 Teorijsko -metodološki okvir rada	3
1.3 Struktura rada.....	6
2. „Dvostrana“ politika SAD-a	7
2.1 Stavovi američke javnosti o politici „strateške dvostranosti“	12
3. Značaj tajvanskog pitanja za Narodnu Republiku Kinu.....	15
3.1 Uzroci politike „hladnog mira“	19
4. Pozicija Tajvana (Republike Kine)	24
4.1 Temeljni politički rascjep u političkom životu Tajvana	25
4.2 Stavovi javnosti o tajvanskom pitanju.....	29
5. Zaključak.....	35

Sažetak

U radu smo nastojali odgovoriti na pitanje postoji li optimalno rješenje za tajvansko pitanje te dati osvrt na nekoliko mogućih opcija. Prva opcija je *de jure* proglašenje neovisnosti Tajvana od NR Kine i promjena imena političkog entiteta iz Republika Kina (ROC) u Tajvan. Druga opcija je ujedinjenje Tajvana s državom maticom pod zajedničkom suverenom vlasti, uz mogućnost očuvanja autonomne uprave. Treća opcija bi bila održavati *status quo* dok okolnosti ne postanu povoljnije. Rad koristi realizam kao teorijsku paradigmu sa svrhom naglašavanja kompetitivne prirode suvremenih američko - kineskih odnosa. Sjedinjene Američke Države nastoje putem politike strateške dvostranosti očuvati *status quo* najmoćnije sile u azijsko pacifičkoj regiji, dok Narodna Republika Kina nastoji širiti vlastiti utjecaj u želji da se nametne kao vodeća sila u regiji. Time Kina igra ulogu države izazivačice postojećeg međunarodnog poretka. Pokušali smo višedimenzionalno prikazati vanjskopolitičku poziciju spomenutih država prema problemu napetih odnosa u Tajvanskom tjesnacu. Istraživanje je pokazalo da je tajvansko pitanje u trenutnim međunarodnim okolnostima nerješivo na zadovoljstvo svih uključenih aktera. *Status quo* se pokazao kao trenutno optimalna pozicija. Da bi došlo do spontanog rješavanja tajvanskog pitanja mora doći do velike turbulencije koja bi uzdrmala ili potpuno srušila postojeći poredak. Svako drugo rješenje izazvalo bi nezadovoljstvo barem jednog od aktera. Stavovi javnosti na Tajvanu i SAD-u još uvijek ukazuju na široku prihvaćenost *statusa quo*, dok se u Kini zbog same prirode vladajućeg režima ne uzima u obzir stav javnosti. Rad uključuje elemente ekonomske, društvene i političke analize kojima je svrha da budu alati u širem razumijevanju specifičnih vanjskih politika koje vode SAD, Narodna Republika Kina i Tajvan (Republika Kina).

Ključne riječi: Tajvan, tajvansko pitanje, Kina, nacionalno pitanje, vanjska politika, strateška dvostranost

1. Uvod

Kina se krajem 19. i početkom 20. stoljeća nalazila na umoru. Višegodišnja navala europskog imperijalizma narušila je civilizacijski ponos koji se u carstvu gradio tisućama godina. Nespremnost političkih elita na promjene koje su povijesne i političke okolnosti onoga vremena zahtijevale uništiti će carstvo. Ideološki i kulturni temelji su sasvim izgubili dotadašnju legitimnost, što je rezultiralo višedesetljetnom potragom za jedinstvenim ideološkim obrascem koji bi zamijenio tradicionalne konfucijanske ideje. Put izgradnje suvremenog nacionalnog identiteta i državnosti u Kini bio je dug i nadasve krvav. Razlozi za takav razvoj povijesnih okolnosti je višeslojan. Prvo, pogrešna svijest o položaju i ulozi Kine u svijetu koji se ubrzano razvijao u jeku Druge industrijske revolucije. Drugo, neefikasna kontrola stanovništva i teritorija na terenu. U praksi careva administracija nije bila u mogućnosti nadzirati cjelokupan teritorij carstva, koji uz to nije bio precizno definiran jer pojam granica u Aziji tadašnjeg vremena nije bio u širokoj uporabi. Treće, utjecaj europskih sila i nasilno nametanje vlasti u obalnim enklavama izazvao je osjećaj poniženja kod malobrojne obrazovane elite koja je svoje rastuće nezadovoljstvo kanalizirala prema vrhu vlasti (Fenby, 2019).

Nakon pada Carstva različite neformalne oaze moći započele su borbu za vlast, svaka sa svojom vlastitom vizijom buduće kineske nacije i države. Jedan je cilj bio zajednički svim suprotstavljenim skupinama, a taj je da se svi teritoriji koje su strane sile preuzele pod upravu jednog dana vrate pod kinesku vlast i ponovno postanu dio teritorija nad kojim bi kineska država obnašala svoj suverenitet. Pad Carstva povećao je interes za proučavanje političkih ideologija zapadnog svijeta što je dovelo do organiziranja prvih stranačkih organizacija i usustavljanja autohtonih varijanti glavnih političkih ideja, koje su, svaka na svoj način, željele ujediniti i obnoviti sjaj drevne civilizacije. Ovaj put je to trebala biti Kina koja može pratiti tempo razvijenog svijeta. Borbe za prevlast vođene su sve do kraja Kineskog građanskog rata u kojemu je 1949. godine pobijedila kineska inačica Komunističke partije pod vodstvom Mao Tse-tunga. Apsolutnoj premoći komunista unatoč, građanski rat nikada nije formalno okončan jer nije došlo do potpisivanja službenog mirovnog ugovora ili do kapitulacije jedne od sukobljenih strana.

Nacionalistička stranka uspjela je zadržati vlast na Tajvanu, koji je nakon Drugog svjetskog rata vraćen pod kinesku ingerenciju. Japan se odrekao suvereniteta nad Tajvanom nakon punih 50 godina kolonijalne vlasti (Hsiao, 2016).

Komunisti nisu uspjeli iskoristiti ratni metež da ovladaju Tajvanom koji je ostao van dometa nove vlasti. S obzirom da je prema kineskoj nacionalnoj ideologiji neprihvatljivo da Tajvan ostane izvan Kine, nije bilo moguće dopustiti razvoj zasebnog državnog aparata s kineskim imenom koji je te 1949. godine bio u povojima. Tajvan se smatra posljednjim djelom Kine kojeg su strani imperijalisti oduzeli, stoga mora biti vraćen pod jednu suverenu vlast, onu s izvorištem u Pekingu (Ohlendorf, 2014: 475). Pod utjecajem hladnoratovskih međunarodnih okolnosti i uloge Pekinga u Korejskom ratu svi neposredni planovi za vojno „oslobađanje“ Tajvana su se izjalovili. Mao je svoju pažnju usmjerio na niz društvenih eksperimenata kojima je trebalo dokazati superiornost kineskog socijalizma i načina života. Njegovi pokušaji putem politika „velikog skoka naprijed“ i velike proleterske kulturne revolucije pokazali su se neuspješnima, rezultirajući s više desetaka milijuna žrtava. Za to vrijeme Tajvan je krenuo zasebnim putem, ali ipak u prvim desetljećima pod autoritarnim režimom koji je ograničavao ljudska prava i slobode. Kinesko nacionalno pitanje ostalo neriješeno, a u međunarodnoj zajednici postalo je poznato kao „tajvansko pitanje“.

1.1 Ciljevi istraživanja

U ovom radu fokusirat ćemo se na tajvansko pitanje u suvremenom kontekstu američko-kineskih odnosa. Zanima nas ima li rješenja za tajvansko pitanje, a ukoliko ima, koje je rješenje optimalno? Također nastojat ćemo provjeriti je li realizam kao teorijski okvir adekvatan za analizu vanjskopolitičkog djelovanja Kine i SAD. Tajvansko pitanje poslužit će kao studija slučaja. Rad ćemo ograničiti na vremensko razdoblje od kraja 1990-tih do danas jer krajem dvadesetog stoljeća nestaje bipolarna struktura međunarodnih odnosa, koja je pogodovala okolnostima opstanka zasebnog političkog entiteta na Tajvanu. Pitanje koje se stoga nameće je li moguće pronaći optimalno rješenje koje bi zadovoljilo većinu suprotstavljenih interesa na Pacifiku? Ideja za odabir ove teme istraživanja dolazi nam iz povijesne znanosti jer su radovi koji dominiraju u ovom području međunarodnih odnosa još uvijek malobrojni, a oni koji postoje ne analiziraju

sve obuhvaćene aktere, već samo jednog kao studiju slučaja ili se bave samo jednim segmentom kompleksnog međunarodnog pitanja. Povijesna znanost pokazala se izdašnjom u pružanju konteksta za ovo istraživanje.

Radovi Johnatana Fenbya, Hsiao- Ting Lina, Odd Arne Westad i drugih široko su prihvaćeni kao kvalitetni povijesni prikazi suvremene povijesti Kine i Tajvana. Glavni nedostatak tih povijesnih prikaza u našem slučaju jest prevelika opsežnost. Radovi su pružili višedimenzionalni prikaz, ali se nisu dovoljno fokusirali na tajvansko pitanje kao užu temu, stoga ćemo kao dodatnu literaturu koristiti niz kraćih radova koji zahvaćaju pojedine segmente tajvanskog pitanja. Krajnji cilj je napraviti preglednu analizu tajvanskog pitanja iz perspektive triju najvažnijih aktera: Kine, SAD-a i Tajvana. Doprinos rada bi bio u tome što bi se u analizi pokušala zadržati višedimenzionalnost koja nije bila dominantan element u politološkim radovima na tu temu. Sustavna politološka istraživanja provode se uglavnom od strane regionalnih akademskih zajednica, koje i same osjećaju posljedice geopolitičke situacije u jugoistočnoj Aziji, koja izgleda zabrinjavajuće zbog aktualnog trgovinskog rata na relaciji SAD - Kina, a ne smijemo zanemariti optužbe za industrijsku špijunažu i neetičko poslovanje koje se mogu čuti u političkom diskursu SAD-a u proteklim mjesecima 2020. Zahvaljujući učincima globalizacije neki su radovi dostupni na digitalnim platformama, ali njihov je broj još uvijek manji nego na kineskom govornom području.

1.2 Teorijsko -metodološki okvir rada

Metodologija će se sastojati od klasične analize izvora, dokumenta i ostalih empirijskih materijala kako bi se njihovim sintetiziranjem prikazalo perspektive triju spomenutih aktera. Ovaj rad neće inzistirati na normativnoj dimenziji tajvanskog pitanja. Primjenjivat ćemo deskriptivan narativ, često korišten u istraživanjima ovog opsega. Naš indirektan motiv je ukazati na komplementarnost političke i povijesne znanosti u analizi kompleksnog vanjskopolitičkog problema, koji bez obzira na vrijeme nije postao zanemariv faktor te o kojem treba voditi računa ako želimo očuvati stabilnost trenutnog međunarodnog poretka.

U radu ćemo koristiti realističku teorijsku paradigmu. Unutar realističnog pristupa postoje mnoga različita mišljenja, ali neke zajedničke elemente ćemo izložiti u nastavku. Međunarodna politika je određena neprekidnom borbom za moć. Prema realistima, države predstavljaju glavne aktere u međunarodnoj politici. One teže ispunjenju nacionalnih interesa, a da bi to postigle potrebni su im moć i utjecaj. Motive uvijek treba tražiti u nacionalnim interesima. Glavni motiv svake države je opstanak. Nema države koja u svakom trenutku može jamčiti da neka druga države neće protiv nje iskoristiti svoj aparat sile. Realisti smatraju da je ljudska priroda zla i nemoralna, stoga zakon i moral u međunarodnim odnosima imaju sekundarnu ulogu jer ih je teško provoditi u anarhičnoj strukturi međunarodnog poretka.

U takvim uvjetima sve se države bore da ostvare ideal sigurnosti. U globalu rečeno, politika nije svemoguća jer ju ograničava ljudski egoizam koji dolazi do izražaja u okruženju koje karakterizira anarhija, u smislu odsustva neke vrhovne vlasti koja bi nadzirala sve države u međunarodnom poretku. Dakle, da bi država mogla osigurati svojim građanima pravo na život i sigurnost, ona mora sve svoje resurse u ophođenju prema drugim državama usmjeriti na projekciju moći i sigurnosti (Donnelly, 2013: 32). Hans Morgenthau, pionir realizma kao teorije međunarodnih odnosa, tvrdi da se svaka država koja se nađe u međunarodnoj areni, samo bori za ostvarenje vlastitih interesa primjenom sile, baš kao i sve druge države (Morgenthau, 1985). Za realiste politika se gleda kroz prizmu igre nultog zbroja, dakle dobitak jedne strane neminovno znači gubitak druge strane i *vice versa*. Najčešće su borbe između velike sile i neke države koja želi postati velika sila, drugim riječima borba između prvaka i izazivača. Neki autori smatraju kako je u kratkom roku moguće odgađati neizbježne sukobe, ali u dugom roku nagon za preživljavanjem će uvući države u nadmetanje i sukobe (Shambaugh, 2013: 82).

Prema realističkom pristupu supersile ćemo u strukturi poretka staviti na polove, potom slijede srednje moćne države te male države. Te male države, kao i one srednje po snazi nastojat će definirati svoj položaj u odnosu na najbližu supersilu. Obično se tranzicija moći u strukturi događa kada neka država koja nastoji dostići supersilu izazove poredak kojeg ta supersila predstavlja. Supersila, budući da je već najmoćnija (ili jedna od najmoćnijih u multipolarnim sustavima), želi očuvati *status quo*. Rat obično izbija onda kada neka država izazove moćniju državu (Ikenberry, 2008: 111). U povijesti,

razdoblja tranzicije moći su bila plodno tlo za destabiliziranje međunarodnog poretka brojnim manjim sukobima među državama. Ti sukobi su specifični jer počivaju na želji da rastuća sila bolje kontrolira neki teritorij, poveća svoje vojno-strateške kapacitete ili osnuje kolonije na tuđem teritoriju. Sve spomenuto čini uz težnju da utvrdi posebnu zonu utjecaja u kojoj bi druge države morale ograničavati domete vlastite vanjske, a ponekad i unutarnje, politike kako bi provodile politiku koja je sukladna interesima dominantne sile (Kuntić, 2015: 243). U uvjetima destabilizacije međunarodnog poretka, koji je premrežen sukobima javlja se sigurnosna dilema. Ovaj pojam govori o situaciji kada neka država da bi osigurala vlastiti opstanak i podigla razinu sigurnosti (u uvjetima međunarodne anarhije, gdje nema vrhovnog arbitra koji bi rješavao razmirice) čini da se države u njenom okružju osjećaju nesigurnima. Ako neka država teži apsolutnoj sigurnosti, izazvat će situaciju da se sve druge države u sustavu osjećaju jednako nesigurnijima. Spomenuto se u praksi često prepoznaje kao utrka u naoružanju ili kao trgovinski rat. Sveukupna sigurnost u međunarodnom poretku tada je manja nego na početku (Kuntić, 2015: 243).

Da bi se adekvatno suprotstavila izazivaču, dominantna država poseže za alatima balansiranja ili strateškog modeliranja okružja. Realisti razlikuju unutarnje i vanjsko balansiranje. Unutarnje balansiranje je situacija u kojoj neka država preusmjerava veliku količinu svojih resursa iz drugih sektora javnih politika u sektor nacionalne sigurnosti. Vanjsko balansiranje je balansiranje pomoću savezništava s državama sličnih interesa ili kroz neku manje obvezujuću pravnu formu formalnih ili neformalnih dogovora (Donnelly 2013: 38). Balans moći je jedini način da se dugoročno održi međunarodni mir. Iz rečenog slijedi da niti jedna država ne bi smjela postići dominaciju nad drugima. Sigurnost je na optimalnoj razini kada je moć u međunarodnom poretku distribuirana tako da se ne može ostvariti prirodni zahtjev za hegemonijom jedne ili više država nad drugima (Kuntić, 2015: 243-244). Slabija država može balansirati onu snažniju na način da se poveže s nekom moćnijom državom kako bi izbjegla uništenje ili pokoravanje. Nemogućnost neke države da sama sebi osigura sigurnost tjera ju da se oslanja na vanjsku pomoć. Prijateljskim odnosima s moćnom državom, mala država može povećati svoj ukupni utjecaj i moć pred silom koja ugrožava njezin opstanak. Realisti tvrde da je održivi

međunarodni poredak rezultat vješte manipulacije sustavima savezništava (Evans i Newnham, 1998: 466).

Realizam je u našoj analizi koristan teorijski okvir jer pruža logično objašnjenje za ponašanje promatranih aktera u slučaju Tajvana. Pogodan je za razumijevanje reakcija i ponašanja Tajvana, kako bi osigurao opstanak u međunarodnoj strukturi. Zatim, „dvostranu“ politiku SAD-a smatramo produktom realističkog pristupa politici. Nadalje, želja Kine za ujedinjenjem djelomično se može također objasniti teorijom realizma, a Tajvan je primoran održavati savez sa SAD-om usprkos njegovoj nejasno definiranoj poziciji. Naime, Tajvan se bez SAD-a ne bi uspio dugoročno oduprijeti ambicijama moćnog susjeda. Spomenuto ukazuje da politike o kojima će biti riječi u radu imaju najviše smisla interpretirati koristeći realistički teorijski okvir. Druge teorije međunarodnih odnosa nam se čine manje primjenjivima u slučaju Tajvana.

1.3 Struktura rada

Strukturu rada smo podijelili na četiri poglavlja unutar kojih analiziramo nekoliko manjih cjelina. Prvo poglavlje promatra tajvansko pitanje očima Sjedinjenih Država, konkretno obuhvaćajući varijante pristupa tajvanskom pitanju te implikacije odabrane politike za cjelokupnu vanjsku politiku SAD-a na Pacifiku. Drugi dio rada tajvansko pitanje analizira iz perspektive Narodne Republike Kine (u tekstu je češće korišten naziv Kina). Preciznije, analiziramo ekonomske i političke odnose s Tajvanom i SAD-om od početka 21. stoljeća do danas. Naglašavamo strukturalne antagonizme u političkim procesima koji su se pokazali značajnima u mogućem rješavanju tajvanskog pitanja.

Realističku paradigmu ćemo u našem istraživanju koristiti kako bismo objasnili ponašanje aktera koje istražujemo. Nastojimo istražiti je li dvostrana politika SAD-a prema Tajvanu i Kini rezultat racionalističkog rezoniranja koje bi trebalo ostvariti nacionalni interes SAD-a kao moćne supersile koja teži zadržati hegemoniju na Pacifiku. Nadalje, objašnjavamo vanjskopolitičku poziciju NR Kine prema Tajvanu i SAD-u kroz koncept države izazivačice, sve sa svrhom širenja moći i utjecaja u regiji, koje je Tajvan kao predmet političkog spora neosporni dio. Cilj nam je objasniti vanjskopolitičko djelovanje Tajvana prema Kini i SAD-u iz perspektive male države koja je nemoćna samostalno ostvariti vlastite interese, stoga pribjegava traženju zaštite od moćnije sile

kako bi sačuvala vlastitu egzistenciju. Dotaknut ćemo se i propitivanja nacionalnog identiteta na Tajvanu, te kako suvremeni nacionalni identiteti dovode problem do praktične nerješivosti

Treći dio analizira perspektivu Tajvana. Konkretno rečeno, analizirano dominantan socijalno politički rascjep u tajvanskom društvu, zatim se bavimo analizom mišljenja tajvanske javnosti o odnosima u Tajvanskom tjesnacu i odnosom prema SAD-u.. U zaključku odgovaramo na istraživačko pitanje, predviđamo moguća rješenja, te nudimo preporuku za daljnja istraživanja u ovom ili srodnim područjima znanosti.

2. „Dvostrana“ politika SAD-a

Prvo poglavlje razmotrit će detaljnije opću poziciju SAD-a prema akterima u tajvanskom pitanju. Od Korejskog rata Tajvan je nedvojbeno jedan od neizostavnih strateških oslonaca vanjske politike SAD-a u regiji (Kuntić, 2009: 69). Od kraja Drugog svjetskog rata došlo je do potpunog prekrajanja geopolitičke slike Azijsko-pacifičke regije. Moć Japana neutralizirana je oružjem do tada neviđene razorne moći. Ipak, završetak rata ostavio je mnogo otvorenih pitanja koja su u svakom trenutku mogla izazvati novi sukob u već tada zategnutim odnosima između dvije dominantne sile pobjednice, SAD i Sovjetskog Saveza. Nacionalistička vlada u Kini je uspjela je kratkoročno pridobiti međunarodnu legitimaciju, što se pokazalo važnim u posljednjim fazama rata protiv japanskih okupacijskih snaga te obnove kineske vlasti nad teritorijima koji su pripadali Carstvu prije početka japanske kolonijalne ekspanzije. Vrijeme je pokazalo da unatoč povoljnom okončanju Drugog svjetskog rata, Čang Kai-šek i njegova Nacionalistička stranka nisu imali efektivnu vlast na čitavom službenom teritoriju Kine, što će 1946. pokrenuti građanski rat, koji će završiti nepovoljno za nacionalističke snage. Tajvan će ostati jedina baza i prostor za razvoj nacionalističke vizije kineske države (Lin, 2016: 28).

SAD su u skladu sa svojom antikomunističkom pozicijom, pozivajući se na nužnost očuvanja slobode, liberalnih vrijednosti i demokracije potpomagale ratne napore nacionalističkih građanskih snaga u Kini. Željelo se pod svaku cijenu zaustaviti napredovanje i daljnje jačanje Komunističke partije koja je uspjela preživjeti vrijeme japanske okupacije i reformirati svoj vojni i ideološki aparat. Značajna financijska i materijalna sredstva koja je SAD uložio u snage Koumintanga pokazala su se nedovoljnima. Moć sve brojnije i motiviranije Narodnooslobodilačke armije (PLA) pokazala se u tom trenutku nezaustavljivom. Čang Kai -šek je svoj birokratski aparat, dio pristaša i za ono vrijeme znatnu količinu financijskog i kulturnog bogatstva bio prisiljen preseliti na Tajvan. Prosinac 1949. potpuno je razjasnio sudbinu nacionalističkih snaga na kineskom kopnu (Fenby, 2019: 281).

Male su šanse da bi se nacionalistička vlast na Tajvanu dugo održala jer su postojali aktivni planovi s kopna da se u najkraćem mogućem roku krene u invaziju na otok, međutim Korejski rat uzrokovao je promjenu Maove politike. Komunistička Kina je odlučila intervenirati na strani Demokratske Narodne Republike Koreje koja se našla

u nepovoljnom položaju pritisnuta američkim i južnokorejskim snagama. Korejski rat moramo spomenuti jer je označio prekretnicu u strateškom planiranju vanjske politike SAD-a u regiji. Oba dijela Kine su uspjela nešto pozitivno izvući iz rata. Nacionalistička vlast nije morala više strahovati od invazije s kopna. Autokratski režim Kuomintanga (KMT) je prešutno prihvaćen pod „bambusovim zastorom“. SAD su odlučile postupiti pragmatično, ignorirajući represivnu narav kakvu je taj režim pokazao prema domorodačkom stanovništvu i mogućoj opoziciji (Fenby, 2019: 297). SAD je također garantirao staviti veto na svaki pokušaj NR Kine da se pokuša nametnuti kao legitimni predstavnik Kine kao stalne članice Vijeća sigurnosti. Tako je Tajvan u početku predstavljao Kinu na međunarodnoj razini, usprkos ironiji da apsolutna većina Kineza živi na teritoriju pod Maovom kontrolom. S druge strane Komunistička partija je poboljšala svoj ugled među stanovništvom i povećala broj simpatizera. Posebno je bio važan međunarodni aspekt jer se htjelo dokazati kako nije bila potrebna pomoć sovjetske vojske u borbi protiv svjetskog imperijalizma, što je nakon Staljinove smrti 1953. godine snažno odjeknulo u svim socijalističkim zemljama. Mao će upravo na ovim temeljima postupno udaljavati Kinu od sovjetske politike (Fenby, 2019: 298). Čitavo vrijeme od 1950-tih do početka 1970-tih današnja politika SAD-a neće biti sasvim formirana.

U spomenutom razdoblju SAD je gotovo isključivo bio na strani Tajvana, međutim neprijateljski stav prema NR Kini počinje jenjavati u drugoj polovici 1960-tih godina. Splet je to više okolnosti od kojih su najvažnije: osjećaj poniženja koji se počeo razvijati u SAD-u zbog katastrofalnog ishoda intervencije u Vijetnamu, prividnog tehnološkog zaostajanja za Sovjetskim Savezom, posebice u provedbi svemirskog programa i slično. Od Staljinove smrti odnos Kine i SSSR-a primjetno je narušen. Mao je ideološke temelje politike i društva smatrao neospornima. Komunističko vodstvo u Kini teško je prihvaćalo novu politiku destaljinizacije, koja je podrazumijevala odmak od dotadašnje inačice revolucije u jednoj zemlji. Od Marksizma-Lenjinizma kao dominantne ideologije se nije odustalo, ali politika se više nije trudila ulaziti u sve pore društva kao što je to bio slučaj u Staljinovo vrijeme. Možemo reći da je SSSR izgubio svoja totalitarna obilježja te se transformirao u autoritarni sustav koji se nastoji nametnuti prvenstveno u javnoj sferi, ostavljajući prostora privatnoj. SSSR nije podržao Maove neuspješne politike velikog skoka naprijed i velike proleterske kulturne revolucije, koje će dovesti do

milijuna ljudskih žrtava (Fenby, 2019: 318). Drugi važan razlog za napetosti predstavljalo je neriješeno granično pitanje u sjevernoj Kini, poglavito u pokrajini Xinjiang, koja je poznata po velikom broju stanovnika islamske vjeroispovijesti koji se ne identificiraju sukladno službenom nacionalnom narativu, stoga su dobili upravnu autonomiju. Vlasti u Pekingu smatrale su da SSSR vrši propagandu s ciljem dugoročnog potkopavanja Pekinga te širenje sovjetskog utjecaja na spomenutom teritoriju. Budući da su se odnosi SSSR-a i Kine zakomplicirali, SAD je vidio priliku za zbližavanje s Kinom kako bi napravio protutežu svom međunarodnom rivalu. U okviru teorije realizma zbližavanje možemo tumačiti kao sredstvo za suzbijanje utjecaja SSSR-a koji se, kako se čini, u vrijeme intervencije SAD-a u Vijetnamu, uspio nametnuti kao vodeća sila u Hladnom ratu. SAD se u tom slučaju ponašao kao država izazivačica koja nastoji promijeniti postojeće stanje.

U partijskom vodstvu Kine počela se stvarati povoljna atmosfera za zbližavanje s SAD-om (Fenby, 2019: 379). To se dogodilo za vrijeme mandata Richarda Nixona koji je posredstvom svog karizmatičnog savjetnika za nacionalnu sigurnost, Henrija Kissingera, uspio postići „proboj“ u odnosima s kopnom. Spomenuto će u konačnici rezultirati međunarodnim priznanjem Narodne Republike Kine te njenim primanjem u Vijeće sigurnosti umjesto predstavnika Tajvana. Uskoro su uspostavljeni i službeni diplomatski odnosi. Upravo početkom 1970-tih formirat će se „dvostrana“ politika SAD-a prema tajvanskom pitanju. SAD je priznao da „svi Kinezi s obje strane tjesnaca tvrde da postoji samo jedna Kina i da je Tajvan dio Kine, ne propituje tu poziciju, nego utvrđuje da je mirno rješavanje tajvanskog pitanja u interesu samim Kinezima“ (Fenby, 2019: 381). Dvostranost se vidi u tome što je izbjegnuto detaljno tumačenje sintagme o politici „jedne Kine“ na kojoj Peking i dalje inzistira. Ova se pozicija nije promijenila unatoč završetku Hladnog rata i promjeni međunarodne strukture, koja više nije bipolarna, nego se polagano kreće prema multipolarnoj strukturi u kojoj će Kina nedvojbeno igrati značajnu ulogu. U nastavku slijedi detaljniji prikaz „dvostrane“ vanjske politike SAD-a na koju ćemo pružiti kritički osvrt.

Poboljšavanje odnosa Pekinga i Washingtona rezultiralo je prekidanjem službenih odnosa s Tajvanom i povlačenjem američkih snaga s otoka, međutim u Kongresu je izglasan *Taiwan Relations Act* (TRA) koji je dao pravni okvir za neslužbeno uspostavljanje i razvoj trgovine oružjem pod krinkom obrane Tajvana u slučaju sukoba s

njegovim jedinim suparnikom (Lee, 2011: 81; Lin, i Zhou, 2018: 181). Treba ipak dodati da SAD ne podupire politike Tajvana koje bi izazvale oštru reakciju Pekinga. Ekonomije SAD-a i neosporno ekonomski utjecajne Kine postale su snažno isprepletene, čak toliko da bi ratni sukob i eventualne sankcije koje bi države mogle jedna drugoj nametnuti bile poražavajuće, a položaj SAD-a bi bio temeljito uzdrman. „Dvostrana“ politika pruža SAD-u dvije mogućnosti. Prva predviđa pomoć Tajvanu u slučaju izbijanja ratnog sukoba kako bi se zaštitila njegova *de facto* neovisnost. Bio bi to nastavak hladnoratovske politike koja je jamčila zaštitu Tajvana od širenja komunizma s kopna u ime zaštite mlade demokracije i slobode koju je Tajvan imao prilike probati i prihvatiti zadnjih desetljeća. Suvremeni interesi SAD-a su više orijentirani ka usporavanju kineskog razvoja, kako bi se zadržala pozicija prvenstva u regiji, dakle očuvanje *statusa quo* u međunarodnom poretku. Ideologija nije primaran faktor kao za vrijeme hladnog rata. Druga opcija podrazumijeva izostanak intervencije ukoliko dođe do rata u Tajvanskom tjesnacu, čemu se Peking nada. Osnovu za nadu pruža ekonomija.

Ekonomska računica međutim u trgovinskoj razmjeni dvaju zemalja nije idilična. Sjedinjenim Državama smeta dugogodišnja merkantilistička praksa kineskih poduzeća i države jer se otežava plasman američkih proizvoda i usluga na kineskom tržištu. Poznate su i sumnjive prakse oko podcjenjivanja vrijednosti juana kako bi se potaknuo izvoz, što je SAD-u priskrbilo golem trgovinski deficit s Kinom (Lee, 2011: 87-88). Iz strukture politike „strateške dvostranosti“ vidljiv je pokušaj balansiranja rastućeg kineskog utjecaja u svrhu očuvanja pozicije hegemon na području jugoistočne Azije. SAD je početkom 21. stoljeća izraženije prilagodio svoju sigurnosnu politiku prema Kini. Neke sigurnosne studije ukazuju na mogućnost agresivne kineske vanjske politike u regiji, ako joj se omogući pripajanje tajvanskog teritorija, što bi potencijalno moglo ugroziti interese Japana i Koreje kao zemalja duboko povezanih sa sigurnosnom strategijom SAD-a u regiji (Lee, 2011: 88). Jedan od ključnih pokazatelja u prilog izloženom je porast kineskih izdvajanja za vojnu i sigurnosnu infrastrukturu (Kuntić, 2015: 270). Da bi slika bila potpunija moramo spomenuti pozitivnu korelaciju između međunarodne suradnje Kine i SAD-a i pitanja ujedinjenja Kine. U periodima kada su odnosi napeti dolazilo je do pojačanih nastojanja na Tajvanu da se pokrene pitanje neovisnosti. SAD svoju retoriku usmjerava na način da odobrava mirno ujedinjenje s jedne strane i mirno razdruživanje s

druge, što zapravo ne doprinosi pronalasku rješenja, a ne nudi niti stabilnu osnovu za održavanje *statusa quo*. Problem nastaje jer nakon Hladnog rata nema mnogo zajedničkih dodirnih točaka koje bi osigurale stratešku suradnju. Sovjetska prijetnja koja je u prošlosti služila kao stup politike zbližavanja, nestala je (Lin i Zhou, 2018: 183).

2.1 Stavovi američke javnosti o politici „strateške dvostranosti“

Pitanje odnosa prema Tajvanu ipak ne ostavlja dio američke javnosti bez odgovora. Kada je riječ o politici prema Tajvanu javljaju se dvije skupine mišljenja. Prva skupina tvrdi “da bi se Sjedinjene Države trebale prestati uplitati u politiku Tajvana“ (Lin, i Zhou, 2018: 184). Stručnjaci koji zagovaraju ovaj pristup uglavnom iznose argument kako se praznina među Kinom i SAD-om sve više smanjuje u ekonomskom i vojnom aspektu. U isto vrijeme razlike između kopnene Kine i Tajvana su na tim poljima sve izraženije. Iz realističke perspektive gledano, doći će vrijeme kada će se Tajvan morati pokoriti volji Kine jer će diskrepancija među moćima biti prevelika. SAD kao glavni akter koji sprječava Kinu u ostvarenju njenih interesa neće više moći ostvariti optimalan nacionalni interes kroz pomaganje Tajvanu da se odupre pretenzijama Kine. Za SAD će nedvojbeno biti racionalnije njegovati miroljubive i otvorene odnose s Pekingom (Lin, i Zhou, 2018: 185). Tajvan ne bi trebao ostati uzrok tenzija između Washingtona i Pekinga (Lin, i Zhou, 2018: 184-185). Zagovornicima ovog pristupa nadalje se čini da nema ničeg korisnog u daljnjoj podršci Tajvanu jer se time sprječava konačno razrješenje kineskog građanskog rata.

David Sambaugh je izjavio da je „igra“ u tajvanskom tjesnacu gotova jer se Tajvan neće moći obraniti pred rastućom moći kopna i pred izazovima koje ona nosi (Shambaugh, 2010: 222, cit. prema Lin i Zhou, 2018: 184-185). Chas Freeman je iznio stajalište da je dugotrajno prijateljstvo i suradnja s NR Kinom od puno većeg interesa za Sjedinjene Države od pukih obećanja prožetih sentimentom prema Tajvanu. „Najbolja politika prije svega, je prihvatiti ujedinjenje Kine“ (Freeman Jr., 2011 cit. prema Lin, i Zhou, 2018: 185). Prema bivšem savjetniku za nacionalnu sigurnost Zbignewu Brzezinskom Tajvan bi trebao prihvatiti neku od fleksibilnijih varijanti politike „jedna država, dva sustava“ i drastično smanjiti svoje oslanjanje na SAD (Brzezinski, 2012: 102, cit. prema Lin, i Zhou, 2018: 186). Općenito govoreći, ova struja mišljenja naklonjena je ideji povlačenja iz

tajvanskog pitanja. Nije razlog takvom stavu napuštanje nekadašnjeg saveznika, kao takvo, nego se radi o nužnosti da se slijedi nacionalni interes SAD-a. Tajvan se čini češće kao međunarodna obaveza, nego kao politički kapital koji bi služio ostvarivanju istih. Zagovornici ovog pristupa smatraju da se kriza mora riješiti strpljivim dijalogom (Lin i Zhou, 2018: 187). Problem koji proizlazi iz ove pozicije jest odustajanje od pozicije hegemonu u jugoistočnoj Aziji te prilagođavanje na novu strukturu moći koja bi zahtijevala prilagodbe dosadašnje politike. Nova politika ne mora nužno biti optimalna za SAD, stoga klasičnim realistima nije prihvatljiva u potpunosti.

Druga skupina Amerikanaca je radikalnijeg pogleda. Kategorički se protivi samoj ideji o povlačenju s Tajvana jer smatraju kako bi to ugrozilo druge američke saveznike u regiji iz već ranije navedenih strateških razloga. Primjerice ističu kako će, ako Tajvan postane dio NR Kine, otok postati militarizirana zona koja bi pružala dobar oslonac Kini da proširi svoj utjecaj u svim budućim vojnim sukobima u regiji. Za ljude s hladnoratovskim pogledom na situaciju vrijedi teza da bi SAD trebao služiti kao neosporni partner svim svojim saveznicima u regiji u slučaju ugroze. Također mišljenja su da se Tajvanu mora pružiti aktivnija podrška kao punopravnom demokratskom savezniku. Prema simpatizerima politike čvrste ruke, smatra se da će održavanje mira na Pacifiku biti moguće samo u slučaju da SAD proda dovoljnu količinu suvremenog naoružanja Tajvanu za potrebe sigurnosti te da se ograniči i nadzire suradnja i interakcija s Kinom (Lin, i Zhou, 2018: 187). Pripadnici ove struje mišljenja kritizirali su Bushevu i Obaminu administraciju za nedovoljnu aktivnost na Tajvanu. Generalna pozicija ove skupine nije nejasna, na Tajvan se gleda kao na politički kapital koji služi kao sredstvo u sukobu strateških interesa.

Najviše je ipak onih koji zauzimaju srednju poziciju. Poziciju očuvanja *statusa quo*. Razlog za ovaj pristup je njihov pogled na rješavanje tajvanske krize, naime oni ne isključuju mogućnost mirnog razdruživanja. Za razliku od radikalnog pristupa politike čvrste ruke ovdje se umanjuje vojno-strateška dimenzija analize, uz argument da u doba visokotehnološkog ratovanja „nosač zrakoplova“ kao što je Tajvan više nije potreban SAD-u, ali ostaje pitanje je li potreban Kini? Zato je predstavnicima ove struje mišljenja bolje održavati *status quo* jer je strateška i geopolitička važnost Tajvana dobro poznata i Washingtonu i Pekingu (Lin, i Zhou, 2018: 188).

Zaključno treba reći da politika „strateške dvostranosti“ koju vodi SAD nije nužno polučila negativne rezultate. U Tajvanskom tjesnacu nije izbio rat, usprkos nekim prognozama nakon što je SAD suspendirao Ugovor o zajedničkoj obrani 1980. godine. Vođe obiju zemalja shvaćaju logiku koja se krije iz takvog pristupa SAD-a tajvanskom pitanju, ali javnost sama po sebi nije sklona takvoj politici, posebice ne na Tajvanu (Wang, 2013: 108). Mišljenje javnosti treba uzimati s rezervom jer je ono po definiciji porozno i promjenjivo; ipak političke elite na Tajvanu moraju kreirati javne politike na način da javnosti pozicija SAD-a postane jasnija, odnosno da pomoć i podrška SAD-a nisu zagaranirani uvijek, bez obzira na okolnosti. Vidjeli smo, mnogi stručnjaci stavljaju pod upitnik isplativost savezništva s Tajvanom, upozoravajući na rastuću moć Kine. Ipak povijest je pokazala da država koja prkosi postojećem poretku nastoji prkositi i dalje, čak u slučaju da se naprave određeni ustupci. „Tranzicije moći u pravilu generiraju nestabilnost i nerijetko završe ratom“ (Wang, 2013: 108). Ako se uzme u obzir scenarij u kojemu bi SAD sasvim napustio Tajvan i odrekao se svih sigurnosnih angažmana u tajvanskom tjesnacu, to ne bi riješilo glavni uzrok natjecateljskog odnosa Kine i SAD-a tj. međunarodnu anarhiju. Nema vrhovnog autoriteta u međunarodnoj strukturi koji bi mogao nametnuti red i pravila, stoga bi za države bilo racionalno da teže povećanju moći kako bi mogle vršiti svoju osnovnu funkciju zaštite svog stanovništva (Wang, 2013: 108). Kako se čini SAD su država koja je prikupila najveću količinu moći u odnosu na druge države u sustavu. SAD-u odgovara da se postojeći poredak održi što je dulje moguće. Prepuštanjem Tajvana SAD bi se nedvojbeno odrekao dijela sadašnje moći i utjecaja u regiji, što nije racionalno. Ovo su argumenti koje smo sintetizirali koristeći realističku teorijsku perspektivu.

Idući argument protiv politike popuštanja već smo dijelom objasnili, ali još ćemo ga ovdje zaključno nadopuniti. Nema garancije da Kina ne bi nastavila sa ekspanzionističkom vanjskom politikom, ukoliko SAD pokaže „slabost“ kroz politiku popuštanja. Kada bismo zanemarili Tajvan, naišli bismo na druge probleme koji bi mogli stvarati napetosti, primjerice Korejski poluotok, Južno kinesko more, ili trgovinska neravnoteža (Wang, 2013: 109). Iskustvo povijesti pokazuje da se sukob Kine i SAD-a vodio zbog sudbine Koreje, a Tajvan nije bio uzrok sukoba. Politikom popuštanja mogao bi se rasplamsati kineski nacionalizam, a mogućnosti Kine da se nametne u međunarodnoj

zajednici osjetno bi porasle ako bi se Tajvan ujedinio s kopnom. Kineski vojni stratezi u budućnosti već vide Tajvan kao jedan od važnih stupova pomorske moći u koju se planira ulagati, što bi ugrozilo sigurnosnu sliku Japana te potencijalno otežalo SAD-u da ispuni svoje propisane sigurnosne obaveze prema starom savezniku (Wang, 2013: 109). Kao zadnji argument protiv politike popuštanja te za održavanje *statusa quo* naglašavamo ideološko pitanje. Bilo bi protivno tradicionalnom ideološkom postupanju Sjedinjenih Država da napuste demokratskog saveznika nekom autoritarnom režimu koji ne mari mnogo za načela ljudskih prava, sloboda i demokracije. Popuštanje Kini bi sasvim sigurno narušilo ugled SAD-a u međunarodnoj zajednici, što prema klasičnoj pretpostavci liberalne tradicije o racionalnim akterima u politici, nikako ne bi bilo prihvatljivo (Wang, 2013: 109).

3. Značaj tajvanskog pitanja za Narodnu Republiku Kinu

U ovom poglavlju fokusirat ćemo se prvenstveno na ekonomsku dimenziju odnosa NR Kine i Tajvana. Dat ćemo kratak uvid u suvremenije politike Kine prema Tajvanu, uz više detalja kada je riječ o strukturalnim faktorima koji onemogućavaju rješavanje tajvanskog pitanja. Na kraju poglavlja pažnju ćemo posvetiti kratko pitanju

kineskog nacionalnog identiteta koji predstavlja glavnu okosnicu vanjskopolitičkog problema koji je predmet proučavanja u ovom radu.

Nakon Hladnog rata osnovni temelj za odnose Tajvana i Kine predstavljao je „konsenzus“ dogovoren tajnim kanalima u Hong Kongu između predstavnika Kuomintanga i Komunističke partije. Tajvan je prihvatio princip „jedne Kine“, odnosno tvrdnju da postoji samo jedna kineska država čiji je suverenitet nedjeljiv. Konsenzus je predstavljao napredak u odnosima dva entiteta jer se po prvi puta razmišljalo o rješenjima krize koja bi spriječila ratni sukob. Odmak je to od dotadašnje hladnoratovske politike, koja je na rješavanje tajvanske krize odgovarala isključivo politikom sukoba (Dittmer, 2017: 287, Huang, 2017: 239, Tung, 2005: 349). Pitanje nije riješeno sasvim jer usprkos slaganju da je kineska suverenost jedinstvena, dvije su vlasti i dalje različito tumačile koja od njih ima legitimno pravo predstavljati kinesku suverenost. Ipak, dvije su strane postigle povoljnije uvjete za razvoj međusobne tolerancije i razumijevanja za različite pozicije koje se u tajvanskom pitanju pojavljuju, kao i sve moguće implikacije različitih faktora koji utječu na vanjski i unutarnji politički okoliš. Otvorile su se mogućnosti razvoja formalnijih ekonomskih i društvenih odnosa u Tajvanskom tjesnacu kao nikada nakon 1949. godine (Huang, 2017: 239). Poticaj za promjene svakako treba tražiti u političkim i društvenim promjenama na Tajvanu i u Kini. Kina je prolazila kroz period ekonomskog restrukturiranja i tržišnog otvaranja prema svijetu, a njezin razvoj premašio je očekivanja stručne javnosti. Tajvan je prolazio kroz proces demokratizacije političkog sustava, što je otvorilo prostor javnosti da razmotri načine kako unaprijediti odnose s velikim susjedom.

Ipak, novo razdoblje ukazuje na nekoliko faza u odnosima Kine i Tajvana, prvenstveno iz razloga što je nepovjerenje ostalo jedan od skrivenih elemenata interakcije među političkom elitom. Trgovina, turizam i kulturna razmjena nisu ponudile konzistentne rezultate. Grubo govoreći period od 1988. -1995. možemo zvati politika zatopljanja, koju je prekinula raketna kriza iz 1995.-1996. Rezultat je to sigurnosne dileme koja je prisutna cijelo vrijeme od kraja kineskog građanskog rata do danas, Zatim slijedi vrijeme oporavka od 2005.-2015., nakon kojeg slijedi naglo zahlađenje zbog nepovoljnije političke klime na Tajvanu od 2016. nadalje (Dittmer, 2017: 287). Pojavom treće generacije političkog vodstva u Kini dolazi do prilagodbe kineske politike prema

Tajvanu. Promjena je više rezultat reakcije na demokratske procese na Tajvanu, nego spontanog prosvjetljenja kineske vladajuće elite. Početkom stoljeća, kada je na vlast došla Demokratska progresivna stranka (DPP), nakon uvjerljive dominacije nad kandidatima KMT, Peking je odlučio redefinirati vanjsku politiku prema Tajvanu. Princip „jedne Kine“ od tada se definira kako slijedi: „Postoji samo jedna Kina na svijetu. Kineska suverenost i teritorijalni integritet ne mogu se dijeliti“ (Tung, 2005: 345).

U ovoj definiciji nije naglašeno da su kopno i Tajvan poimence dijelovi Kine, kao što je to bio slučaj u prijašnjoj definiciji iz devedesetih. Cilj je bio pokazati Taipei novu fleksibilnost u pregovaračkoj poziciji. Peking nije više inzistirao da Taipei prihvati princip „jedne Kine“ prije procesa pregovaranja o takozvane „tri direktne mreže“. Pregovori o „tri direktne mreže“ trebali su omogućiti uspostavljanje direktnih trgovinskih, poštanskih i prometnih veza. Rješavanje političkih problema više nije predstavljalo preduvjet za pregovore o nepolitičkim pitanjima. Nova politika se odnosila na pitanja koja su se mogla predstaviti kao unutarnja pitanja neke države. Rješenja su se mogla dogovarati na privatnoj razini, primjerice između industrija, privatnih aktera ili tvrtki pojedinačno. Pitanja poslovanja maknuta su s dnevnog reda političkog odlučivanja (Tung, 2005: 346). Pobjeda stranke koja se zalagala za neovisnost Tajvana u Kini je prihvaćena s rezervom. U prvom periodu nakon ustoličenja Chen Shin-biana za predsjednika Peking je postupao po principu „slušaj što govori i gledaj što radi“ (Tung, 2005: 347), međutim ovaj pristup se nije dugoročno održao jer je Chen 2002. godine podržao prijedlog da se doda riječ „Tajvan“ na službene putovnice Republike Kine, što je izazvalo reakciju Pekinga koji je osudio Chena kao podražavatelja postupnog proglašavanja tajvanske neovisnosti. Nepovoljna atmosfera povećana je dodatno nakon izjave o „jednoj državi sa svake strane tjesnaca“ (Tung, 2005: 347).

Chen se nije pokazao kao političar zbog kojeg bi svjetski mir došao u opasnost jer mu je retorika bila kontradiktorna u odnosu na praktičnu primjenu njegovih politika. Očito je da se vatrenim izjavama služio u pokušaju da podigne popularnost u očima simpatizera svoje stranke i svojih glasača. Ipak reakcije na sve njegove inicijative sadržavale su primjetnu dozu skepse. Jiang Zemin, nasljednik kormila kineske države nakon Deng Xiaopinga, koji je u nacionalnoj svijesti Kineza ostao zapamćen po svojoj pragmatičnosti i prirodnom političkom instinktu koji rješava probleme, imao je tešku

zadaću. Trebao je nastaviti u smjeru razvoja i restrukturiranja kineskog društva i ekonomije kako je započeo Deng. Razlike nije bilo ni kada je riječ o tajvanskom pitanju. Nova definicija „jedne Kine“, bez obzira što je pokazivala fleksibilnost, Tajvanu nije pružala prostor za vanjskopolitičko povezivanje. Narodna Republika Kina je međunarodno priznata kao jedinstveni predstavnik kineskog naroda u svijetu. Od te pozicije Peking nije odustao, što implicira nemogućnost da Tajvan postane dio bilo koje organizacije koja za svoje članstvo iziskuje državnost kao samorazumljivu komponentu. Nema vanjskopolitičkog prostora koji bi bio dostupan Tajvanu. Cilj je bio navesti Tajvan da pristupi rješavanju političkih pitanja inkrementalno, uz stalni dijalog. Princip „jedne Kine“, njegovo tumačenje i političke implikacije, ostao je točka razdora između Kine i Tajvana (Tung, 2005: 349-350). Kina nudi mogućnost pregovora o svim pitanjima pod uvjetom da se bezrezervno prihvati pozicija o „jednoj Kini“ i službeno odustane od neovisnosti. Na stolu je i službeni prestanak neprijateljstava iz vremena građanskog rata, mogućnost da se raspravi o posebnom političkom sustavu koji bi bio dio Tajvana, barem na neko određeno vrijeme koje je potrebno za prilagodbu na potpunu integraciju u kinesko društvo (Tung, 2005: 350).

Službeni Peking je u prošlosti objavljivao kako se tajvansko pitanje ne može odgađati zauvijek. Ovo je navelo ljude da spekuliraju postoji li neki zamišljeni rok do kojeg bi tajvansko pitanje moralo biti riješeno. Jiang Zemin je svojedobno izjavio da je cilj ostvariti zadovoljavajući stupanj modernizacije i nacionalnog ujedinjenja Kine do sredine 21. stoljeća (Tung, 2005: 352). Iz povijesne perspektive gledano bilo bi to vrijeme stogodišnje vladavine Komunističke partije, koja bi tako ispunila svoje ciljeve i snove još iz ratnog vremena o iznova probuđenom kineskom zmaju, kojeg su ponižavale imperijalne sile sa zapada krajem 19 i prvom polovicom 20. stoljeća. Službeno, ipak kineske vlasti će poreći da postoji rok za rješavanje tajvanskog pitanja (Lin, i Wu, 2017: 78; Tung, 2005: 352).

U sadašnjosti nacionalni napredak i pitanje nacionalnog samoostvarenja snažno se povezuju uz ekonomski razvoj. Suvremena strategija razvoja predviđa da će Kina svoje političke resurse koristiti u smjeru ekonomske izgradnje, uz to se nadajući da tajvansko pitanje neće ugrožavati kineski ekonomski razvoj. Kina neće moći prihvatiti nikakvu radikalnu politiku glede tajvanskog pitanja, što znači da neće sa strane promatrati kako

Tajvan proglašava neovisnost. Kina polaže značajne nade u tajvansko javno mišljenje, ali je svjesna da ono ne može biti jedina garancija stabilnosti. Povodom nepredvidive prirode društvenih kretanja na Tajvanu, posebno nakon demokratizacije, 2005. godine je izglasan Protusecesijski zakon (*Anti-Secession Law – ASL*). Zakon predviđa mogućnost uporabe vojne sile u slučaju da Tajvan proglasi neovisnost (Tung, 2005: 355).

3.1 Uzroci politike „hladnog mira“

U globalu Kina na tajvansko pitanje gleda samopouzđano. Više je razloga za ovakvu poziciju. Prvo, Kina već 40 godina bilježi značajan ekonomski rast. Peking vjeruje da će, budući da kineski utjecaj u međunarodnoj zajednici raste, manevarski prostor Tajvana postati neznatan te će Tajvan prije ili kasnije morati prihvatiti uvjete koje diktira Peking (Tung, 2005: 354). Vlasti na Tajvanu svjesne su dugoročnih rizika koje nosi sve veća ekonomska prisutnost kopnene Kine na Tajvanu, ali njihovo se raspoloženje mijenja ovisno o stranci na vlasti. Primjerice u razdoblju vladavine Ma Jing-jeoua od 2008. do 2016. iz KMT, politika ekonomske integracije prihvaćena je u potpunosti uz namjeru da se smanji međunarodna izoliranost, pospješe procesi regionalne integracije i ubrza razvoj ekonomije. Politika ekonomske suradnje unatoč svojoj širokoj nepopularnosti među dijelom stanovništva polučila je željene rezultate. Uspostavljeni su direktni komunikacijski kanali zračnim i pomorskim putevima. Turistički sektor zabilježio je nagli porast kineskih posjetitelja, primjerice 4.3 milijuna za vrijeme turističke sezone 2015. Jasno je vidljivo da se postigao značajan pomak u interakcijama, ne samo na političkoj, nego i na društvenoj razini (Cabestan, 2017: 49). Tajvanski poduzetnici privučeni ekonomskim razvojem Kine investirali su značajna sredstva u kinesku ekonomiju, što je rezultiralo povećanim brojem Tajvanaca koji su svoje mjesto prebivališta odlučili trajno premjestiti na kopno. Razmjena se posebno povećala nakon što su Kina i Tajvan popisali Okvir za ekonomsku suradnju (ECFA). Trenutna vlast u Tajvanu koju obnašaju dužnosnici iz Demokratske progresivne stranke ne gledaju blagonaklono na ekonomska kretanja jer smatraju kako ambicije kineskih vlasti u dugom roku stoje na stabilnim temeljima (Huang, 2017: 239; Wang, 2013: 104).

		Party Identification:			
		Blue	Independent	Green	Row Total
Strengthening trade with China	Not Favor	24.1%	54.5%	82.8%	49.9%
	Favor	75.9%	45.5%	17.2%	50.1%
Column		43.9%	25.1%	31%	100%
		Pearson Chi-square=233.0, df=2, p<0.001, N=919			

Note: Entries are column percentages. Source: The 2011 Taiwan National Security Survey

Tablica 1: Smatrate li da je poželjno jačati trgovinu s Kinom kako bi Tajvan zaradio više novca, ili smatrate da bi Tajvan trebao reducirati trgovinsku razmjenu s Kinom kako ne bi ugrozio vlastitu nacionalnu sigurnost? Rezultati ankete s obzirom na stranačku pripadnost (Wang, 2013: 105).

Ostaje vidjeti jesu li učestalije društvene interakcije i ekonomska suradnja uspjele uzdrmati razvoj posebnog tajvanskog nacionalnog identiteta. Odgovor je ne, odnosno da, ali ne u mjeri u kojoj bi Peking mogao zadovoljno trljati ruke (Cabestan, 2017: 49). Dogodilo se upravo suprotno očekivanjima Pekinga, povećana ekonomska razmjena i društvena interakcija dodatno su potaknule razvoj tajvanske nacionalne svijesti, o čemu je već bilo riječi. Drugačije rečeno, politike KMT-a nisu bile u skladu s prevladavajućim društvenim okolnostima u zemlji, što je dovelo do pada popularnosti vladajuće strukture i povećalo opće nezadovoljstvo javnosti na otoku. KMT u procesu kreiranja politika nije dovoljno uzeo u obzir rastuću nacionalnu svijest na otoku (Cabestan, 2017: 50). Dolaskom na vlast sadašnjeg kineskog vođe Xi Jinpinga nije se drastično promijenila politika prema Tajvanu u odnosu na njegovog prethodnika. Naglasak je ostao na onemogućavanju Tajvana da *de jure* proglasi neovisnost, a promicanje ujedinjenja nije dominantan diskurs koji se može čuti u Pekingu kada je Tajvan u pitanju. Politika zarobljavanja Tajvana u okviru „jedne Kine“ se nastavlja pod izlikom da je Kina dužna brinuti za očuvanje nacionalnog teritorija, suverenosti i integriteta, ali da se ti ciljevi mogu ispunjavati strpljivo unutar dogovora o prihvaćanju principa o jedinstvenoj Kini, kao i do sada (Huang, 2017: 243-244).

Jedini način da se mirno riješi tajvansko pitanje, prema izjavama kineskih vlasti, je mirno ujedinjenje s Kinom unutar okvira: „jedna država, dva sustava“, što nije bila službena politika još od početka stoljeća. Xi Jinping je odlučio vratiti se na stari Dengov pristup u kojemu kao model za ujedinjenje treba poslužiti Hong Kong. Međutim prošlogodišnji (2019.) prosvjedi protiv kineskih vlasti u toj bivšoj britanskoj koloniji ne

šalju ohrabrujuću sliku Tajvanu, kojemu nije promaklo nezadovoljstvo koje izbija na površinu zbog autoritarnog pristupa kojeg Komunistička partija godinama primjenjuje u obnašanju vlasti (Huang, 2017: 244). Nezadovoljstvo službenom kineskom politikom na Tajvanu očitovalo se u „pokretu Suncokreta“ 2014., kada je skupina studenata prosvjedovala zbog pokušaja ratificiranja novog trgovinskog sporazuma koji je trebao regulirati trgovinu u Tajvanskom tjesnacu (CSTA), ali bez transparentno provedene javne rasprave u parlamentu. Spomenuti događaji najavili su skorašnji izborni poraz KMT te zahlađenje dotadašnjih odnosa, koje i danas ima učinka, posebno nakon 2016. godine kada je vlast preuzeo DPP, mudro iskoristivši političku i društvenu klimu u zemlji. Kuomintang je izgubio vlast na svim razinama, a u javnosti se u jednom trenutku pojavilo pitanje hoće li KMT biti u stanju služiti kao ozbiljan izazivač dominaciji DPP na unutarnjopolitičkoj sceni? Nakon parlamentarnih izbora 2016. godine, odnosi su se prometnuli iz politike „zblježavanja“ u politiku „hladnog mira“ (Hu, 2018: 73). U svakom slučaju sukus politike kopna usredotočen je na isticanje zajedničkih etničkih korijena, kulturoloških sličnosti i zajedničkih ekonomskih interesa. Postoji svijest o institucionalnom identitetu koji je različit, ali sam po sebi nije element od krucijalne važnosti za Peking. Politika „jedne države s dva sustava“ dozvoljava različitosti institucionalnih aranžmana. Peking nastoji osvojiti sentiment stanovništva koje bi sebe intimno priznavalo kao politički tajvansko, ali kulturološki kinesko, uz pretpostavku da „krv nije voda“ (Lin, i Wu, 2017: 47).

Drugi razlog za samopouzdanje kojeg Kina prikazuje u svojoj vanjskoj politici prema Tajvanu je rastući utjecaj na politiku Sjedinjenih Američkih Država. Politika prema SAD-u nije fokusirana samo na tajvansko pitanje, odnosi su višedimenzionalni. Ovdje ćemo samo ukratko analizirati recentniju klimu s naglaskom na prve dvije godine Trumpove vladavine. Općenitiji prikaz odnosa pružen je ranije u radu. Suvremena vanjska politika Kine prema svijetu se može okarakterizirati kao politika „miroljubivog uspona“. Naglasak je naime na ekonomskom rastu i razvoju kineske ekonomije, a Sjedinjene Države se promatralo kao krucijalnog partnera, ukoliko se želi postići stabilan i dugoročniji razvoj. U prošlosti Kina i SAD su pronašle zajednički jezik kada se radi o pitanjima od sigurnosnog značaja kao što su borba protiv terorizma. Naglasak je stavljen na razvoj stabilnog institucionalnog okvira koji bi garantirao mirni poredak uz neupitno

prvenstvo Sjedinjenih Država u regiji (Tung, 2005: 360-361). Tajvan nije i neće biti fokus u odnosima dviju zemalja. Ovakav stav dijele trenutna vodstva obiju zemalja (Huang, 2017: 245; Hu, 2018: 81). Rezultat američkih predsjedničkih izbora ostavio je svijet u šoku. Donald Trump uzdrmao je dotadašnji uhodani birokratski aparat nekonzistentnim politikama koje su ostavile prostora za mnoge nesigurnosti i iznenađenja (Hu, 2018: 62).

Za vrijeme svoje predsjedničke kampanje Trump je pokazao nepotpuno razumijevanje za delikatnu situaciju *vis a vis* tajvanskog pitanja. Njegova pozicija je bila da ne vidi smisao u obvezi poštivanja principa o „jednoj Kini“ iz razloga što se Tajvan može iskoristiti kao zalog za povoljnije pregovore o drugim pitanjima, ponajprije trgovini (Hu, 2018: 62). Nakon preuzimanja vlasti Trump nije jasno formulirao politiku prema Kini, ostala je sporadična, promjenjiva i situacijska. Jasna je jedino pozicija da Kina predstavlja rivala koji se suprotstavlja dominantnoj ulozi SAD-a u svjetskom poretku. Prevladava realistički pristup međunarodnim odnosima prema kojem su dvije sile podjednake moći osuđene na rivalitet u raznim područjima, konkretno je to pitanje nejednake trgovinske razmjene i investicija, pitanje sigurnosne infrastrukture sadašnjeg i budućeg međunarodnog poretka, regionalne sigurnosti i slično (Hu, 2018: 62). Primjetno je da Trump nema iskustva u visokoj politici, svoje znanje je morao rapidno nadograđivati, a to se vidi posebice u vanjskoj politici koja njemu nije od prioritetnog interesa. Trump je odnosima s Kinom pristupio primijenivši poduzetničku logiku, odlučio je poštivati staru praksu obećavši da će poštivati princip „jedne Kine“, ali ne zbog političke vizije, nego zbog iznimno bliskih odnosa s Xi Jinpingom kojeg je upoznao na samitu održavanom na Floridi 2017. godine. Prema Trumpovom bivšem glavnom strategu Stephenu Bannonu „ne postoji svjetski vođa kojeg Trump poštuje više od Xia“ (Hu, 2018: 63).

Poštovanje čini se, nije bilo dovoljno za nesmetan razvoj prijateljskih odnosa, naime početkom 2018. godine Trump je javno prozvao Kinu za ekonomsku agresivnost. Uvod je to u politiku protekcionizma koja je rezultirala povećanjem tarifa na kinesku robu koja se uvozila u SAD u vrijednosti od otprilike 50 milijardi dolara. Tome su pridodane optužbe o krađi intelektualnog vlasništva. Na odgovor Kine nije trebalo dugo čekati, slične su mjere poduzete i na kineskoj strani. Trgovinski rat koji je tada započeo traje do današnjeg dana i predstavlja veliki kamen spoticanja u odnosima dviju zemalja, a utjecaj

na svjetsku ekonomiju neće biti zanemariv (Hu, 2018: 63). Sasvim je jasno da Trump nije potpuno provodio politiku rivaliteta, jer je pokazao da mu je kineska suradnja važna u pitanjima od međunarodnog značaja, a posebno na području Azijsko pacifičke regije gdje se pokušala riješiti krizna situacija koju je izazvala Sjeverna Koreja. Stabilni odnosi u regiji, usprkos ekonomskim trzavicama bit će od ključnog značaja za očuvanje *statusa quo* u Tajvanskom tjesnacu. Trumpov antiglobalistički pristup politici i njegov izraženi nacionalizam stručnoj javnosti su slali signale za zabrinutost. Ipak je riječ o prvom predsjedniku koji nije dijelio *mainstream* liberalno uvjerenje da globalizacija donosi benefite SAD-u. Trump vjeruje u dijametralno suprotan stav da globalizacija ne donosi dovoljno prednosti i ne ostvaruje dovoljno dobro nacionalne interese SAD-a (Hu, 2018: 68).

Iz kineske perspektive gledano, nije loše ako Trump primarno ostane fokusiran na ekonomska pitanja, to će smanjiti pritisak u vezi strateške situacije u Tajvanskom tjesnacu, te eventualno pružiti slobodnije ruke za strateško djelovanje Kine u regiji i šire u sklopu strategije „jedan pojas, jedan put“ (Hu, 2018: 71). Riječ je o glavnoj strategiji kineskog razvoja kroz trgovinsko povezivanje s ekonomijama na drevnom Putu svile koji će kineski utjecaj prenositi do centralne i južne Europe. Što se tiče tajvanskog pitanja, usprkos pesimističnim analizama o drastičnom prekidu dosadašnje prakse u tjesnacu, nije došlo do značajnije promjene u poziciji SAD-a. Pripisat ćemo to praktičnom iskustvu koje je Trump stekao za vrijeme obnašanja dužnosti, a iskustvo često može omekšati inicijalnu poziciju. Sadašnja (2020.) predsjednica Tajvana Tsai Ing-wen u sklopu politike „hladnog mira“ ne prihvaća poziciju konsenzusa, nego se zalaže za održavanje *statusa quo* u dosadašnjoj formi. Nije provodila revizionističku politiku prema prijašnjim sporazumima s Kinom, želeći da Tajvan i dalje može uživati profit od bliskih ekonomskih odnosa s kopnom. Obećala je prilikom polaganja prisege da će poštivati Ustav Republike Kine koji regulira odnose s kopnom, odustaje od radikalne politike proglašenja neovisnosti ili stremljenja ka ujedinjenju. Rezultat je to njezinog političkog instinkta koji joj ukazuje na realno raspoloženje javnosti koje je velikom većinom za održavanje *statusa quo* (Hu, 2018: 75).

4. Pozicija Tajvana (Republike Kine)

4.1 Temeljni politički rascjep u političkom životu Tajvana

Tajvansku poziciju o pitanju ujedinjenja najbolje ćemo objasniti kroz kratku analizu političkih stranaka i njihove ideološke usmjerenosti. Početkom stoljeća provedeno je longitudinalno istraživanje na temu primjene klasičnih pojmova političke ljevice i desnice u identifikaciji političkog i stranačkog života na Tajvanu. Za potrebe tog istraživanja korišteni su koncepti ljevice, centra i desnice kakve je prihvatio Zapad, a ponajviše Europa. Konkretno, korištena su klasična anketna pitanja koja su zahtijevala od ispitanika da se pozicioniraju na skali označenoj brojevima od 1-10, gdje bi nula označavala krajnje lijevu poziciju, a deset krajnje desnu poziciju (Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 198-199). Na Tajvanu ovakva koncepcija nije bila poznata. Za potrebe političke identifikacije zapadni konceptualni okvir nije koristilo niti jedan relevantan politički i socijalni akter (Hsiao, Cheng, i Achen 2017: 199). Prije nego što se upustimo u detaljniju analizu valja ukratko objasniti teorijsku pozadinu koja je bila temelj za spomenuto istraživanje. Političkom ljevicom na Zapadu smatraju se ideje koje teže politikama veće društvene jednakosti i sklonije su ekonomskim, društvenim i političkim promjenama kako bi postigle značajniju društvenu egalitarnost.

S druge strane, općenito političku desnicu prepoznajemo po politikama koje su usmjerene na očuvanje društvene hijerarhije i autoriteta. Čestim pozivanjem na tradicionalne vrijednosti izostaje podrška politikama kojima je cilj veća društvena jednakost. U suvremeno doba lijevo-desna dimenzija u političkom životu označavala je stupanj u kojem je poželjno da država intervenira u ekonomiju i društvo. Ljevica je zauzela poziciju promoviranja politika koje bi pospješile redistribuciju ekonomskih dobara i resursa od onih koji imaju više prema onima koji imaju najlošije pozicije u društvu, kako bi im barem za nijansu život postao ugodniji (Hsiao, Cheng, i Achen 2017: 199-200). Desnica se identificirala uz poziciju zaštite individualnih prava, uključujući i pravo da se privatna imovina ne raspodjeljuje u svrhu postizanja veće društvene egalitarnosti. U fokus nećemo uzeti neka druga važna ideološka pitanja koja su nezaobilazna da bi kvalitetna politička identifikacija mogla biti moguća, primjerice pitanje prava na pobačaj, povjerenja u nadnacionalne organizacije i njihov sukob sa pojmom suverenosti i slično.

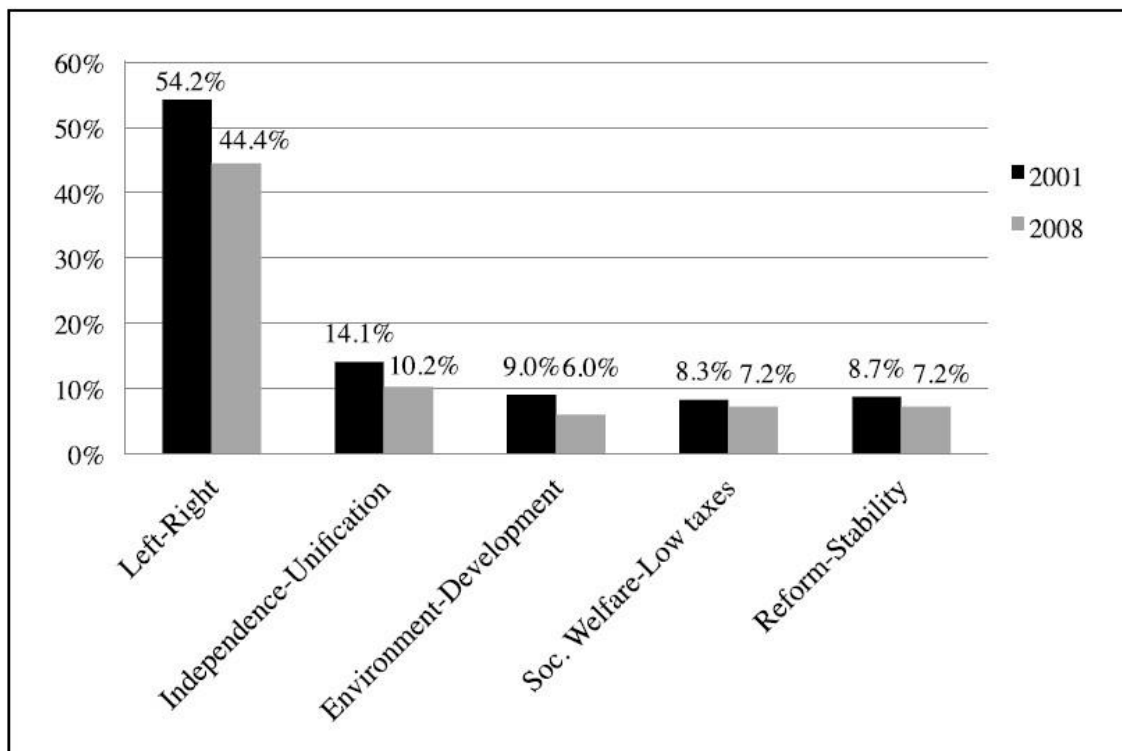
Ovaj model identificiranja široko je prihvaćen u stručnoj javnosti (Hsiao, Cheng i Achen, 2017: 198), ali u sebi nosi veliki nedostatak jer zanemaruje utjecaj nacionalizma. „Nema ničeg lijevog ili desnog u raspravama među etničkim, rasnim ili religijskim skupinama“ (Hsiao, Cheng i Achen 2017: 200), na primjer obje su strane znale koristiti nacionalističku retoriku kako bi došle ili održale se na vlasti, posebno u Europi. Nije strana praksa prilagodbe političkih programa kako bi se zadovoljilo kratkoročni interes pobjede na izborima, što je umanjilo ideološku preciznost stranaka, a Tajvan nije ovdje iznimka. Uz napomenu da je nacionalno pitanje jedno od glavnih političkih pitanja koje uzrokuje pojavu najvećeg rascjepa u tajvanskom društvu. Pozicija je to: „za neovisnost ili za ujedinjenje“, dakle stav prema NR Kini oblikuje u velikoj mjeri sav politički život Tajvana (Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 203).

Svijet ipak ne možemo promatrati eurocentrično jer u nekim kulturama i državama pojmovi ljevice i desnice nemaju političke konotacije i ne koriste se u političkom jeziku zajednice. Na Tajvanu, konkretno ovi pojmovi nisu mogli poslužiti razlikovanju dviju tajvanskih najvažnijih stranaka Kuomintanga (KMT), poznatije pod nazivom Nacionalistička stranka i Demokratske progresivne stranke (DPP) (Hsiao Cheng i Achen 2017: 201). Dostatan je primjer DPP koji je bio na vlasti za vrijeme provođenja istraživanja. Predsjednik Chen Shui-bian je u svojoj kampanji predstavljao politike za koje bi se moglo smatrati da pripadaju lijevom centru, ali u praksi je vodio nekonzistentnu unutarnju politiku koja je više bila nalik politikama desnog centra. Obje su stranke fleksibilne u *policy-making* segmentu, razlikuju se dominantno samo po pitanju nacionalnoga identiteta i generalne percepcije budućnosti Tajvana kao države. Stranke jednostavno nisu i neće moći koristiti dimenziju lijevo-desno kako bi se promovirale potencijalnim glasačima. Iz navedenog ostaje još samo napomenuti da se ovom dimenzijom ne može predvidjeti ni biračko ponašanje (Hsiao, Cheng, iAchen, 2017: 201-202).

Na Tajvanu promišljanje u okvirima lijevo-desno poprima konotaciju neslaganja s Kinom iz perspektive da je Komunistička partija po prirodi ljevičarska, stoga je sve što podsjeća na komuniste s kopna samo po sebi zlo koje treba izbjegavati. KMT je za vrijeme jednostranačja uložio mnogo javnih sredstava da sklonost zapadnoj socijaldemokraciji ili socijalističkim idejama prikaže kao nepoželjnu, promovirajući

sjećanja na ratna stradanja i komunističku antirežimsku aktivnost. Biti lijevo značilo je biti pobunjenik, zločinac, oličenje društvenog nemorala. Ljudi su propagandnim aktivnostima navođeni na razmišljanje da Kuomintang drži „ispravnu“ stranu u politici (eng. *right* = dobro, desno) (Hsiao Cheng, iAchen 2017: 203). Kulturološko jezična komponenta pružila je plodno tlo za propagandu tada vladajućeg KMT-a jer se po narodnim vjerovanjima, čak u nekoj mjeri u mandarinskom dijalektu koji se govori na Tajvanu kao službeni jezik obrazovnih institucija, lijeva strana smatra povezanom s neiskrenošću i herezom. Desnu stranu rezervira se u društvu za starije ljude, cijenjene goste ili počasne građane, a indirektno se implicira da se političku stranku koju se podržava treba smjestiti na desno, a stranku suparnika, lijevo (Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 204).

U nastavku ćemo prikazati neke od rezultata istraživanja kako bi se iznesene tvrdnje pokušale dodatno potkrijepiti. Počinjemo s rezultatima intervjua koji je pokazao kako je velikoj većini ispitanika bilo teško pojmiti pitanje o političkom pozicioniranju. Njih 36 posto je izjavilo da ne razumije pitanje. Drugih 10 posto informiranijih je naznačilo da dimenzija lijevo-desno nije relevantna u slučaju Tajvana. Generalno govoreći ispitanici su morali samostalno definirati nejasne pojmove i pokušati tako odgovoriti na postavljena pitanja. Definicije su varirale, ali za njihovo detaljno razmatranje ovdje nema mjesta (Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 204). Rezultati ankete na nacionalnoj razini provedene 2001. i 2008. će pružiti dovoljan uvid. Od ispitanika je traženo da se identificiraju u odnosu na nekoliko političkih pitanja kao što su: pitanje neovisnosti Tajvana, odnos prema socijalnim politikama (simpatiziraju li državu blagostanja pod cijenu niskih poreza ili su za niske poreze i manju državnu intervenciju u ekonomiju), velike društvene reforme vs. društvena stabilnost, ekonomski razvoj vs. bolje politike zaštite okoliša i drugo.

(Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 208).

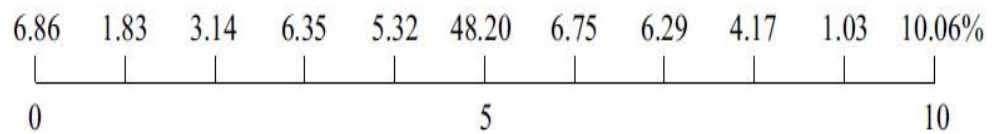
Tablica 2: Prikazuje da je pitanje koje se odnosilo na dimenziju lijevo-desno u većini slučajeva ostalo neodgovoreno, za usporedbu samo 10 posto ispitanika nije odgovorilo na klasično političko pitanje: ujedinjenje s Kinom ili neovisnost?

Naglasimo još da je mnogo građana svoju političku poziciju na skali 1-10 označilo s 5, vjerojatno iz opreza jer ne razumiju pojmove u potpunosti (Hsiao Cheng, i Achen 2017: 208). Još jedan argument zašto se političke stranke ne može promatrati na klasičan način mogla bi biti činjenica da se samo 17 posto simpatizera KMT u istoj anketi pozicioniralo u krajnje desni politički spektar, dok su se simpatizeri DPP koji u svom političkom programu podržava neovisnost Tajvana u većoj mjeri pozicionirali desno (58 posto od čega 14 posto na krajnju desnicu). U skupini ispitanika bilo je nekoliko simpatizera jedne male radikalne političke stranke koja zahtjeva neovisnost pod svaku cijenu (TSU). Oni su se svi pozicionirali krajnje desno, što je rezultiralo time da je u cijelom uzorku ukupno 77 posto svih ispitanika pozicionirano na političkoj desnici (Hsiao , Cheng, iAchen, 2017: 213). Kao što možemo vidjeti, desno na Tajvanu znači

„ispravno“ stoga se ovakav rezultat prirodno nameće. Treba, stoga odbaciti klasičnu terminologiju jer se stranke i glasači dijele isključivo prema pitanju o tajvanskoj nacionalnosti. Pozicija prema rastućem divu s kopna je važna jer će Kina svojom blizinom nastaviti pritiskati Tajvan, što će u budućnosti i dalje oblikovati politički život. Tajvanu ostaje mogućnost čvršćeg povezivanja sa SAD-om, što se u praksi nastoji i postići kako bi se neutralizirali negativni učinci kineskog utjecaja. U skladu s realističkom teorijom na primjeru Tajvana možemo vidjeti proces povezivanja s ideološki srodnijom silom kako bi se osigurao opstanak pred moćnijim suparnikom. Klasična terminologija političke identifikacije Zapada na Tajvan se ne može i ne treba primjenjivati (Hsiao, Cheng, i Achen, 2017: 216, Niou, 2004 :555).

4.2 Stavovi javnosti o tajvanskom pitanju

Pitanje ujedinjenja zabrinjavalo je međunarodnu zajednicu i nakon Hladnog rata. Demokratizacija Tajvana nije smanjila napetosti, upravo suprotno. Nakon 2000. godine i političkog zaokreta na Tajvanu, Kina se našla izložena većim nesigurnostima kada su u pitanju budući potezi Taipeia. Kada je 2003. predsjednik Chen Shui-bian pozvao na izradu novog ustava, činilo se da će situacija eskalirati. Izrada novog ustava sigurno bi povlačila pitanje statusa Tajvana u odnosu na Kinu, budući da politička pozicija vladajuće Demokratske progresivne partije nije ostavljala mnogo mjesta za pregovore, situacija je prijetila destabilizacijom Tajvanskog tjesnaca. Iz tog turbulentnog vremena dostupni su rezultati istraživanja koje je pokušalo jednodimenzionalno izmjeriti sva tri moguća rješenja tajvanske krize. Mjerenje je provedeno putem anketnog upitnika koji je na skali vrijednosti od 0 do 10 predstavljao različite preferencije mogućih rješenja. Nula je predstavljala opciju neovisnosti Tajvana, desetka je predstavljala opciju ujedinjenja s Kinom, a broj 5 bi prema logici trebao predstavljati *status quo* (Niou 2004:556). Rezultati su pokazali da je 23.5 posto ispitanika zaokružilo opciju između 1 i 4. Broj 5 izabralo je 48.2 posto ispitanika, a opciju od 6 do 10 izabralo je 28.3 posto ispitanika.

Tablica 3: rezultat ankete o tajvanskom pitanju, izvor: (Niou, 2004: 557).

U početku se činilo da je podjela Kine i Tajvana samo privremena, kao rezultat građanskog rata i da bi Tajvan trebao težiti ujedinjenju. Ipak prošlo je više od 70 godina odvojenosti, što ujedinjenje čini teškim, ako je uopće moguće. Kao rezultat toga imamo razvoj novog nacionalnog identiteta koji neke ljude navodi da budu protiv ujedinjenja te da se opredijele za neovisnost, ali samo ako Kina ne primjeni silu i ne nastavi građanski rat. Kada bi troškovi bili manji, sigurno bi obje opcije bile prihvatljive većem broju ljudi (Niou, 2004: 557-558).

<i>National Identity</i>	<i>Preferences on Independence and Unification</i>			<i>Row Total</i>
	<i>Independence</i>	<i>Conditional</i>	<i>Unification</i>	
Taiwanese	50.8	42.9	6.4	33.1
Taiwanese/Chinese	14.7	49.2	36.1	57.4
Chinese	9.5	44.2	46.3	9.5
<i>Column Total</i>	26.1	46.6	27.2	100

SOURCE: 2003 Taiwan National Security Survey, Duke University Program in Asian Security Studies.

NOTE: Chi-square (4 d.f.) = 198.509707, significant at *p < .00001.

Tablica 4: tajvansko pitanje u odnosu na nacionalnu pripadnost

Rezultati su više manje očekivani. Građani koji se izjašnjavaju Tajvancima u većini su za neovisnost, pod uvjetom da ne dođe do rata s Kinom. Ljudi koji sebe smatraju Kinezima preferiraju ujedinjenje, a među njima je značajan dio onih koji smatraju da bi se Kina morala politički i društveno reformirati kako bi postala kompatibilnija s Tajvanom. Sumarno rečeno, ova istraživanja potvrđuju ranije priloženu tezu da je politika strateške dvostranosti i dalje najprofitabilnija (Niou, 2004: 567). Pomnom analizom

rezultata može se lakše razumjeti preferencije pojedinih aktera u tajvanskom pitanju, na primjer SAD može uskratiti svoju pomoć Tajvanu ako procjeni da se politička elita na Tajvanu nije dovoljno potrudila poslati poruku suradnje, spremnosti na dogovor i volje da se Tajvan sam brani u slučaju ugroze. Ukoliko Tajvan pojača spremnost za obranu i svoje obrambene kapacitete, to bi moglo povećati želju za neovisnošću. Da spriječi takav razvoj događaja SAD bi mogao ukloniti svoju posvećenost obrani Tajvana pod svaku cijenu, što bi moglo nagnati Kinu da se odluči za konačno „oslobođenje“ Tajvana te rezultirati neizbježnim ratom koji nikome nije u krajnjem interesu.

U ovom odjeljku pobliže ćemo analizirati kako je javno mišljenje Tajvanaca počelo utjecati na odnose triju zemalja. Mogućnost javnosti da oblikuje javne politike nije zanemariva u demokratskim društvima. Prikazat ćemo, stoga kratku analizu stavova javnosti koju se još nerijetko naziva „četrvim igračem“ u tom strateškom kolopletu interesa u Tajvanskom tjesnacu (Wang, 2013: 94- 97). Glavni nalaz istraživanja ovdje je da je tajvanska javnost u velikoj većini slučajeva (73.5 posto) smatra da će SAD braniti Tajvan u slučaju da ga Kina napadne, bez da je Tajvan samoinicijativno promijenio *status quo*. Nešto manji je taj postotak u slučaju da Kina napadne Tajvan koji je prethodno proglasio neovisnost (56.4 posto). Ovi rezultati su zbunjujući jer upućuju na zaključak da javnost ne uzima u obzir pravu prirodu strateške dvostranosti, o čemu smo govorili ranije. Stav SAD-a prema pretjeranoj razmetljivosti tajvanske elite bio bi suprotan očekivanjima.

Date	Yes	No
2003	47.5%	32.9%
2005	52.8%	28.2%
2008	46.6%	44.1%
2011	56.4%	27.4%

Adapted from Emerson Niou, “The Taiwan National Security Survey.” Data were collected by the Election Study Center, National Chengchi University in Taiwan, in various years.

Tablica 5: Ako Kina napadne Tajvan jer je proglasio neovisnost, smatrate li da će SAD poslati vojsku na Tajvan? (Wang, 2013: 98).

		<i>Party Identification:</i>			
		<i>Blue</i>	<i>Independent</i>	<i>Green</i>	<i>Row Total</i>
US Support	No	44.4%	33.3%	14.3%	32.5%
	Yes	55.6%	66.7%	85.7%	67.5%
Column		45.0%	24.4%	30.6%	100%
		Pearson Chi-square=68.5, df=2, p<0.001, N=911			

Note: Entries are column percentages. Source: The 2011 Taiwan National Security Survey

Tablica 6: Ako Kina napadne Tajvan jer je proglasio neovisnost, smatrate li da će SAD poslati vojsku na Tajvan. Rezultati po stranačkim preferencijama (Wang, 2013: 99).

Zaključak je da u slučaju rata zbog proglašenja neovisnosti pripadnici i simpatizeri Demokratske progresivne stranke najviše vjeruju u potporu SAD-a (85.7 posto). Zelena boja označava Demokratsku progresivnu stranku jer se njene simpatizere kolokvijalno u društvu naziva „zeleni“. Plava boja simbolizira članove i simpatizere KMT. Široko je rasprostranjeno mišljenje da kineska prijetnja o korištenju sile u slučaju proglašenja neovisnosti sprječava Tajvan da se konačno odluči za neovisnost. Rezultati mjerenja potvrđuju tu tezu, čak 65.7 posto ispitanika se protivilo ujedinjenju, ako bi ono dovelo do rata (Wang, 2013: 99). Ipak, neovisnost bi podržala veća skupina ispitanika ako bi opasnost od rata nestala (80.2 posto). Zanimljivo je istaknuti kako bi 64.7 posto zelenih i dalje podržavalo neovisnost usprkos opasnosti od rata, dok se 86.3 posto plavih protivi neovisnosti, ako bi ona značila rat. Generalni zaključak je da kako vrijeme prolazi povećava se podrška neovisnosti (92.6 posto zelenih i 70 posto plavih simpatizira ideju neovisnosti (Wang, 2013: 100).

		<i>Party Identification:</i>			
		<i>Blue</i>	<i>Independent</i>	<i>Green</i>	<i>Row Total</i>
Independence even if war with China	Not Favor	86.3%	65.0%	35.3%	65.7%
	Favor	13.7%	35.0%	64.7%	34.3%
Column		45.4%	24.5%	30.1%	100%
		Pearson Chi-square=204.6, df=2, p<0.001, N=979			

Note: Entries are column percentages. Source: The 2011 Taiwan National Security Survey

Tablica 7: Podržavate li neovisnost, ako bi ona značila rat s Kinom?

		<i>Party Identification:</i>			
		<i>Blue</i>	<i>Independent</i>	<i>Green</i>	<i>Row Total</i>
Independence if no war	Not Favor	30.0%	17.7%	7.4%	19.8%
	Favor	70.0%	82.3%	92.6%	80.2%
Column		42.6%	26.2%	31.1%	100%
		Pearson Chi-square=58.4, df=2, $p<0.001$, N=992			

Note: Entries are column percentages. Source: The 2011 Taiwan National Security Survey

Tablica 8: Podržavate li neovisnost ako opasnost od rata s Kinom nestane? (Wang, 2013: 100).

Ankete i istraživanja javnosti na Tajvanu su kroz godine pokazala da većina Tajvanaca podržava trenutno stanje stvari, *status quo* (90.7 posto ljudi je podržalo neku formu *statusa quo*). Mnogi su ispitanici odmjeravali troškove i koristi svih opcija te su na temelju „racionalnog izbora“ birali jedno od rješenja. Najčešće neovisnost ako bi se mogla izvršiti mirnim putem ili bi podržali ujedinjenje kada ne bi bilo velike razlike u društvenom, ekonomskom i političkom sustavu (Wang, 2013: 105). Činjenica da tajvanska javnost mijenja svoje preferencije ovisno o trenutnim odnosima s Pekingom nije promakla kineskim vlastima. Hu Jintao i njegova generacija vodstva pokazala je iznimno umijeće manipuliranja tajvanskom javnošću. Peking je za vrijeme Hu Jintaoa odustao od grube i agresivne retorike koja je u prošlosti udaljavala Tajvan od Kine. Prihvaćena je politika ciljanja na „srca i umove“ kako bi se pridobili tajvanski birači. Ova politika pospjela je ekonomsku povezanost te se htjelo kroz ekonomiju potaknuti razvoj političkog dijaloga o budućnosti Tajvana. Trebalo se koristiti moć ekonomske integracije da se Tajvan snažnije približi Kini. Mnogi analitičari upozoravaju da je upravo različitost u ekonomskom razvoju, društvenom okružju i političkom sustavu glavna prepreka pronalasku zadovoljavajućeg rješenja tajvanskog pitanja (Wang, 2013: 106). Većina tajvanske javnosti bi prihvatila mirovni sporazum s Kinom u kojem bi se Kina obvezala da neće napasti Tajvan, a Tajvan bi se odrekao proglašavanja neovisnosti (Wang, 2013: 107).

		<i>Party Identification:</i>			
		<i>Blue</i>	<i>Independent</i>	<i>Green</i>	<i>Row Total</i>
Peace Agreement	Not Favor	9.5%	23.4%	35.7%	20.9%
	Favor	90.5%	76.6%	64.3%	79.1%
Column		44.3%	25.9%	29.8%	100%
		Pearson Chi-square=77.5, df=2, $p<0.001$, N=1,024			

Note: Entries are column percentages. Source: The 2011 Taiwan National Security Survey

Tablica 9: Podržavate li mirovni sporazum s Kinom ako se Kina obveže da neće napasti Tajvan, a Tajvan da neće proglasiti neovisnost?

Rezultate anketa ne možemo uzeti bezrezervno, jer trendovi jačanja kineskog kopna se sve više odražavaju na politiku Tajvana. Nadmoć kopna osjeti se već neko vrijeme kao prikriveno pitanje na svakim nacionalnim izborima, a po našem sudu tako će se nastaviti u budućnosti. Ovakav razvoj događaja sigurno će postaviti nove izazove pred Tajvan. Prije svega kako održati političku autonomiju pred kineskim divom. To će samo vrijeme pokazati, jasnu predikciju nije moguće izvesti.

5. Zaključak

Ovaj rad se fokusirao na višedimenzionalnu pozadinu tajvanskog pitanja. Iz priloženih argumenata se vidi da akteri često zastupaju oprečne stavove koji onemogućavaju da se posredstvom dinamike političkih i povijesnih procesa političke elite usuglase oko jedinstvenog rješenja i time zatvore pitanje koje desetljećima ostaje otvoreno u međunarodnoj politici. Izložili smo pozicije triju dominantnih aktera: SAD-a, Tajvana (Republike Kine) i Narodne Republike Kine. Sjedinjene Države ne žele potaknuti raspetljavanje situacije jer bi smjer razvoja daljnjih politika Kine, u slučaju da ostvari svoju dugogodišnju ambiciju nacionalnog ujedinjenja, ostao nepovoljan. Sjedinjene Države iz pozicije racionalnog aktera žele očuvati uspostavljeni poredak koji im jamči dominantnu ulogu u kreiranju vanjske politike na Pacifiku. Neočekivana ekspanzija Kine ugrožava SAD i na drugim poljima, prvenstveno u ekonomskoj dimenziji međunarodne politike. SAD nemaju na raspolaganju mnogo alata kojima bi zaustavile ekspanziju kineskog utjecaja, stoga nije isplativo dodatno poticati razvoj međunarodnog „rivala“. Politikom napuštanja Tajvana nesumnjivo bi se pospješilo razvoj kineskog utjecaja u regiji, a posljedično bi sve države koje ulažu u razvoj poslovnih i političkih veza s Pekingom osjetile veće učinke promjene. Ostavimo po strani kakve bi te promjene bile po naravi jer ovaj rad nije ponudio normativnu osnovu za procjenu hipotetskih situacija. Politika prodaje konvencionalnog naoružanja Tajvanu za potrebe obrane iz pozicije SAD-a donosi određene ekonomske koristi koje stimuliraju proizvodnju i ostale gospodarske aktivnosti u vojnoj industriji. Prekidanjem ove prakse bi se ugrozili poslovni kapaciteti, što bi moglo rezultirati razvojem nezadovoljstva u javnosti, a to svaka racionalna vlast nastoji izbjeći. Službena politika dvostranosti nudi najviše koristi SAD-u jer pruža povoljne odnose s Kinom, bez davanja neopozivih obećanja o službenom statusu Tajvana. Za sada nema izgleda da se politika dvostranosti promjeni jer opredjeljivanje za jednu od opcija bi značilo konfrontaciju s drugom stranom. Time bi se ugrozila stabilnost poretka što bi ukazalo na nemogućnost SAD-a da održava mir i stabilnost u regiji koja mu je od strateškog značaja. Ideološki temelji sadašnjeg međunarodnog poretka našli bi se pod povećalom, što SAD želi izbjeći. Jedini način da

SAD odustane od politike strateške dvostranosti bio bi izbijanje nove političke krize u kojoj bi jedan od aktera odnio odlučujuću prevagu te bi se morao prihvatiti novi status quo jer bi se tako izbjegli sukobi.

Pozicija Tajvana je višestruko složena. Politički gledano nacionalni identitet stvara glavne političke i društvene rascjepke koji dominiraju političkim i kulturnim životom na Tajvanu. Vlasti u Taipeiu su svjesne da što vrijeme više odmiče njihova pozicija i relevantnost slabe. Političke elite koje su zastupnice proglašavanja neovisnosti na temelju posebnog tajvanskog nacionalnog identiteta nisu uspjele potpuno nametnuti vlastitu inačicu nacionalne agende svim slojevima društva. Tajvanci su većinom pokazali određenu pragmatičnost i fleksibilnost u odnosima s Kinom.

Stavovi javnosti prikazani u ovom radu uglavnom ukazuju na potrebu održavanja *statusa quo*. Vjera potpori SAD-a u slučaju sukoba ne stoji na stabilnim temeljima jer bezuvjetnu podršku Tajvanu „dvostrana“ politika SAD-a ne garantira. Vidjeli smo također, da omjer stanovništva koji prihvaća poseban tajvanski nacionalni identitet kontinuirano raste, što bi moglo dugoročno osporiti argumente Pekinga o zajedničkom nacionalnom nasljeđu. Neke procese nije naprosto moguće kontrolirati. S druge strane, mnogi mladi i radno sposobni ljudi svoje karijere započinju na teritoriju Kine jer se njezino tržište pokazalo prilagodljivijim na dugoročna ekonomska kretanja te nudi širu lepezu mogućnosti zapošljavanja, dok se tajvansko tržište pokazalo troma te nudi manje mogućnosti za pronalazak bolje plaćenih poslova (Cabestan, 2017: 53). Prepreka potpunom prihvaćanju posebnog nacionalnog identiteta su postmoderna i globalizirana stajališta o kulturi i identitetu koja potiču identificiranje kroz više identiteta odjednom. Teško je promovirati samo jedan aspekt identiteta. Danas se na Tajvanu široko prihvaća utjecaj kineske kulture, u tradicionalnom obliku, ali ne nedostaje ni popularnog suvremenog kulturološkog utjecaja. Rezultat ovakvih trendova je prilagodba politika umjerenim vrijednostima koje ne pokušavaju tajvanizirati sve aspekte javnog i kulturnog života. Radikalni nacionalizam je marginalna pojava (Cabestan, 2017: 57).

Tajvan je svjestan smanjenja svoje važnosti u međunarodnoj zajednici, stoga je danas dominantna politička pozicija da se treba održati status quo što je dulje moguće jer na taj način Tajvan uspijeva zadržati svoje posebne oblike političkog, ekonomskog i

kulturnog života koje je pod utjecajem povijesnih okolnosti razvijao od završetka rata. Realno govoreći, postoje osnove za sumnjičavost u vezi kineske ponude o „jednoj državi i dva sustava“ jer se utjecaj višestruko veće i moćnije partije na kopnu ne bi mogao u potpunosti isključiti, ako Tajvan pristane na ponudu iz Pekinga. Pitanje ujedinjenja ili neovisnosti danas služi u svrhu mobiliziranja glasača da podrže određene stranke i njihove politike na izborima. U praksi su malobrojni glasovi za sukob s kineskim divom. Tajvan u svojim nacionalnim strategijama veliku važnost pripisuje pomoći SAD-a u slučaju ugroženosti na osnovu važnosti koju Tajvan predstavlja za SAD u ekonomskom, strateškom i ideološkom smislu (Hu, 2018: 76). Za sada suradnja se nastavlja ustaljenim kanalima. U ljeto 2019. SAD su odobrile novih 2,3 milijarde dolara vojne pomoći Tajvanu, potaknute izdavanjem novog strateškog plana obrane NR Kine u kojemu se politička pozicija Kine nije promijenila (HINA, 2020).

Narodna Republika Kina nastoji ostvariti dugoročne ciljeve modernizacije u svim aspektima te objedinjavanja nacionalnog identiteta. Vladajuća Komunistička partija kao legitimacijsko sredstvo koristi upravo nacionalne osjećaje te ekonomski rast i razvoj. Od izvornih ideoloških postavki na kojima je zamišljala poseban razvojni put kineskog naroda, morala je odustati. Suvremena politika strpljenja i ekonomske integracije s Tajvanom donosi spore, ali značajne rezultate, te bi bila dobar put da se jednoga dana ambicije Kine ostvare na miran način. Daljnja istraživanja su potrebna da procjene u kojoj mjeri aktualne ekonomske sankcije SAD-a Kini utječu na gospodarstvo Kine. Bilo bi poželjno dalje analizirati u kojoj mjeri bi revizija kineske trgovinske politike prema SAD-u doprinijela čvršćoj vanjskopolitičkoj suradnji SAD-a i Kine. Ovo je relevantno jer bi nudilo eventualni budući okvir za rješavanje tajvanskog pitanja u korist Pekinga. Prema našem mišljenju mala je vjerojatnost da će Tajvan postići povoljne uvjete da proglasi *de jure* neovisnost. Za ovakvu poziciju nudimo dva argumenta. Prvi je da Kina neće odustati od pretenzija na tajvanski teritorij jer ga smatra svojom nacionalnom baštinom. Nacionalizam još uvijek predstavlja bazičnu vrijednost za mnoge u modernim političkim sustavima. Globalizacijski trendovi još uvijek nisu dovoljno snažni da bi porazili nacionalizam te vratili svijet na putanju kozmopolitizma koji bi bilo dovoljno snažan da zamjeni nacionalizam u legitimacijskoj ulozi režima. Drugi argument je da ukoliko se nastavi kontinuirani razvoj i rast kineske moći, Tajvan neće uspjeti vječno pružati otpor

ideji ujedinjenja jer bi ona mogla postati opcija koja bi Tajvanu mogla donositi više koristi od onih koje bi došle uz formalno proglašenje neovisnosti. Za sada je održavanje statusa quo optimalno rješenje tajvanskog pitanja. Niti jedan od aktera nije u mogućnosti u potpunosti ostvariti vlastite interese. Status quo donosi najviše benefita, sve dok političke okolnosti ne pokažu drugačije. SAD ostvaruju povoljne međunarodne uvjete da ostanu dominantna sila na Pacifiku. Odgovor na pitanja iz uvoda glasi: Nema optimalnog trajnog rješenja za tajvansko pitanje. Promatrani akteri u uvjetima međunarodne anarhije već djeluju u skladu s načelima maksimalizacije koristi, splet tih politika dovodi situaciju do sadašnjeg stanja. Suvremene vanjske politike analiziranih aktera pokazuju se u skladu s realističkom paradigmom jer je fokus na ostvarenju nacionalnih interesa, kada je o slučaju Tajvana riječ primjetan, kao i težnja za ostvarenjem ideala potpune sigurnosti. Ostaje naglasiti da je tajvansko pitanje važna točka u širem kontekstu američko-kineskih odnosa. Kao što smo vidjeli problem je kompleksan te se čini da okolnosti za ishitrena rješenja nisu sazrele, ali ono će kako se iz realistične perspektive čini ovisiti o SAD-u i Kini. Kina je neosporni izazivač postojećeg poretka i kako se čini od razvoja svojih potencijala ne kani odustati. Tajvan je sam po sebi suviše nemoćan da sam dugoročno odupre željama Pekinga. Ostaje vidjeti kojim će putem krenuti odnosi dviju velikih sila.

Literatura

Cabestan, Jean-Pierre (2017) Changing Identities in Taiwan under Ma Ying-jeou. U: Dittmer Lowell (ur.), *Taiwan and China: Fitful Embrace* (str. 42-60). Oakland, California: University of California Press. Pristupano: 03.04.2020.

www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1w76wpm.6

Dittmer, Lowell (2017) Taiwan and the Waning Dream of Reunification. U: Dittmer Lowell. (ur.), *Taiwan and China: Fitful Embrace* (str. 283-300). Oakland, California: University of California Press. Pristupano: 03.04.2020.

www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1w76wpm.18

Donnell Jack (2013) Realism. U: Burchill Scott i Linklater Andrew, (ur.), *Theories of International Relations*. New York: Palgrave MacMillan

Evans Graham and Newnham Richard (1998). *The Penguin Dictionary of International Relations*, London: Penguin Books

Fenby Johnatan (2019) *The Penguin history of modern China: The fall and rise of great power 1850 to The present*. Third edition Penguin London UK.

Hsiao Yi-Ching Cheng Su-feng i Achen, Cristopher (2017). Political Left and Right in Taiwan. U: Achen Cristopher. i Wang T. (ur.), *The Taiwan Voter* (str. 198-222). Ann Arbor: University of Michigan Press. Pristupano: 05.04.2020.
www.jstor.org/stable/j.ctvndv9z7.12

Hsiao-Ting Lin (2016) *Accidental State: Chiang Kai-Shek, The United States, and the Making of Taiwan*. Harvard University Press USA

Hu Wexing (2018) Trump's China Policy and Its Implications for the "Cold Peace" across the Taiwan Strait. *China Review*, 18(3), 61-88. Pristupano: 16.04.2020. ,
www.jstor.org/stable/26484533

Huang Jing (2017) Xi Jinping's Taiwan Policy: Boxing Taiwan In with the One-China Framework. U: Dittmer Lowell. (ur.), *Taiwan and China: Fitful Embrace* (str. 239-248). Oakland, California: University of California Press, U: Banshan Ren (ur.), *Origins of Taiwan's "Half-Mountain People"*. *Modern China*, 16(1), 84-118. Pristupano: 15.04.2020. www.jstor.org/stable/189184

Ikenberry John (2008) *The Rise of China: Power, Institutions, and the Western Order*. U: Ross Robert. S. i Feng, Zhou. *China: Power, Security, and the Future of International Politics*. Ithaca and London: Cornell University Press.

Kuntić Dario (2015) The Ominous Triangle: China-Taiwan-the United States relationship. *Croatian International Relations Review*, 21(72), 239-280. Pristupano: 16.04.2020.

<https://doi.org/10.1515/cirr-2015-0008>

Kuntić Dario (2018) Uspon Kine i sigurnost azijsko-pacifičke regije. *Forum za sigurnosne studije*, 2 (2), 67-94. Pristupano: 06.04.2020. <https://hrcak.srce.hr/210701>

Lee Sheryn (2011) The Defining Divide: Cross-Strait Relations and US, Taiwan, China Strategic Dynamics. *Security Challenges*, 7(1), 79-89. Pristupano: 08.04.2020.

www.jstor.org/stable/26461382

Lin Gang i Wu Weixu (2017) Chinese National Identity under Reconstruction. U: Dittmer Lowell. (ur.), *Taiwan and China: Fitful Embrace* (str. 75-92). Oakland, California: University of California Press. Pristupano: 08.04.2020.

www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1w76wpm.8

Lin Gang i Zhou Wenxing (2018) Does Taiwan Matter to the United States? Policy Debates on Taiwan Abandonment and Beyond. *China Review*, 18(3), 177-206.

Pristupano: 03.04.2020. www.jstor.org/stable/26484537

Morgenthau Hans (1985) Politics among Nations. New York: McGraw-Hill.

Niou Emerson (2004) Understanding Taiwan Independence and Its Policy Implications. *Asian Survey*, 44(4), 555-567.

Ohlendorf Hardina (2014) The Taiwan Dilemma in Chinese Nationalism: Taiwan Studies in the People's Republic of China. *Asian Survey*, 54(3), 471-491

Shambaugh David (2013) Tangled Titans. U: Shambaugh, David (ur.), *Tangled Titans: The United States and China*. Lanham: Rowman i Littlefield Publishers, Inc.

Tung Chen-yuan (2005) An Assessment of China's Taiwan Policy under the Third Generation Leadership. *Asian Survey*, 45(3), 343-361. Pristupano: 16.04.2020.

Wang Yuan-kang (2013) Taiwan Public Opinion on Cross-Strait Security Issues: Implications for US Foreign Policy. *Strategic Studies Quarterly*, 7(2), 93-113.

Pristupano: 18.04.2020. www.jstor.org/stable/26270767

Internetske stranice:

N1info.com

Hina (2020) Tajvan odbija ponudu Kine o ujedinjenju po modelu Hong Konga

Preuzeto: [http://hr.n1info.com/Svijet/a472133/Tajvan-odbija-ponudu-Kine-o-](http://hr.n1info.com/Svijet/a472133/Tajvan-odbija-ponudu-Kine-o-ujedinjenju-po-modelu-Hong-Konga.html)

[ujedinjenju-po-modelu-Hong-Konga.html](http://hr.n1info.com/Svijet/a472133/Tajvan-odbija-ponudu-Kine-o-ujedinjenju-po-modelu-Hong-Konga.html) Pristupano 31. 8. 2020.